

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 8-9 .11.2013r. na kierunku pedagogika prowadzonym w ramach obszaru nauk społecznych i humanistycznych na poziomie studiów I stopnia o profilu¹ praktycznym , realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych w Instytucie Humanistyczno – Artystycznym Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im.Jana Grodka w Sanoku

**przez Zespół Oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:
przewodniczący: dr hab. Renata Stojcka – Zuber - członek PKA
członkowie:**

dr hab. Katarzyna Krasoń – ekspert PKA

dr hab. Monika Szpringer – ekspert PKA

mgr Artur Gawryszewski – ekspert formalno – prawny

Karolina Bobusia – przedstawiciel samorządu studentów RP

Krótką informacją o wizytacji

Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na kierunku „pedagogika” prowadzonym w Instytucie Humanistyczno-Artystycznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sanoku na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie przedłożonego przez Uczelnię raportu samooceny oraz przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni oraz Instytutu, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, jak również recenzji losowo wybranych pracy dyplomowych i etapowych, hospitacji zajęć i oglądu bazy dydaktycznej.

Władze Uczelni i Instytutu Humanistyczno - Artystycznego stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu Oceniającego PKA.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

¹ nie dotyczy kształcenia rozpoczętego w okresie poprzedzającym wprowadzenie profili kształcenia;

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę².

- 1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki.

Misja Uczelni (znowelizowana uchwałą nr 84/XI/11 Senatu PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku z dnia 24 listopada 2011r.) tożsama dla prowadzącego kierunek pedagogika Instytutu Humanistyczno – Artystycznego, to „wspieranie rozwoju regionu poprzez kształcenie wykwalifikowanych pracowników, ale także wpływ na kształtowanie polityki regionalnej i gospodarczej Euroregionu Karpackiego, a także „*wspieranie rozwoju regionu poprzez kształcenie kwalifikowanych pracowników, udział w kształtowaniu polityki kulturalnej, gospodarczej i zdrowotnej euroregionu karpackiego oraz otwarcie dla lokalnej społeczności nowych możliwości, jakie niesie wykształcenie.*” Stała się ona podstawą opracowania strategii rozwoju PWSZ (jedna dla całej Uczelni), której główne cele to: 1. rozwój kadry naukowo – dydaktycznej, 2. rozwój działalności dydaktycznej, 3. rozwój działalności naukowo badawczej, 4. współpraca z otoczeniem na rzecz rozwoju uczelni, 5. doskonalenie procesu zarządzania uczelnią, 6. aktywizacja działalności studenckiej, 7. rozwój infrastruktury Uczelni.

Instytut Humanistyczno – Artystyczny w sposób widoczny i udokumentowany włącza się w realizację w/w celów strategicznych. Pozyskuje kadrę naukowo – dydaktyczną, aktywizuje pracowników do udziału w konferencjach (cel 1), przygotował plany studiów zgodne z KRK, współpracuje z biblioteką celem aktualizowania księgozbioru (cel 2), podejmuje działania na rzecz współpracy zagranicznej, organizuje konferencje naukowe i seminaria (cel 3), propaguje kształcenie ustawiczne, współpracuje ze szkołami, przedszkolami i placówkami k-o w regionie, w zakresie tworzenia miejsc pracy dla absolwentów (cel 4), stosuje system zarządzania dokumentami i komunikacją wewnętrzną, który obowiązuje w Uczelni (cel 5), podejmuje działania aktywizujące studentów do działalności naukowej i kulturalnej (cel 6), doskonalą wyposażenie pracowni, zakupuje pomoce dydaktyczne (cel 7).

W tak określonej misji Uczelni i strategii rozwoju Instytutu wpisano koncepcja kształcenia na kierunku pedagogika.

Kierunek jest realizowany na studiach pierwszego stopnia o profilu praktycznym. Prowadzony jest w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. W bieżącym roku akademickim na kierunku pedagogika prowadzone są dwie specjalności: pedagogika opiekuńcza z terapią pedagogiczną oraz zintegrowana edukacja wczesnoszkolna i edukacja przedszkolna.

Przyjęta koncepcja kształcenia, - od 2012r.- oparta na Krajowych Ramach Kwalifikacyjnych - odwołuje się – jak wskazuje Uczelnia - do potrzeb środowiska lokalnego, podejmując próbę realizacji kształcenia uwzględniającego wzrastające potrzeby w zakresie przygotowania nauczycieli przedszkoli i klas I – III oraz pedagogów z kompetencjami w zakresie terapii pedagogicznej.

Koncepcja kształcenia **nie jest skonstruowana prawidłowo**. Jednostka dla praktycznego profilu kształcenia przyjęła do realizacji wzorcowe efekty kształcenia profilu

² Punkty 1 – 8 wraz z podpunktami odpowiadają kryteriom określonym w Statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

ogólnoakademickiego, co powoduje, że przy dużej liczbie przedmiotów praktycznych nie są one możliwe do osiągnięcia. **Błędnie określoną koncepcję nie może odnieść do misji Uczelni, ponieważ jej realizacja nie gwarantuje kształcenia kwalifikowanych pracowników.** Omawiana koncepcja charakteryzuje się niewielką różnorodnością, którą tworzą dwie prowadzone specjalności. Nie można w niej również odnaleźć określonej innowacyjności, a to z tego powodu, iż kształcenie na wszystkich specjalnościach ma charakter tradycyjny (ani treści, ani metody, ani formy kształcenia nie są innowacyjne).

- 2) Wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

Nie można stwierdzić, czy w procesie określania koncepcji kształcenia brali udział interesariusze zewnętrzni. Uczelnia przedstawiała pięć zaświadczeń prawie identycznej treści (cytat całości: *Zaświadcza się/ Uprzejmie poświadczają, że dyrekcja zapoznała się z planami i programami studiów obowiązujących w roku akademickim 2012/2013 dla kierunku pedagogika w PWSZ im.J.Grodka w Sanoku. Jednocześnie zaświadcza się wydanie pozytywnej opinii w/w dokumentów*), które nie wskazują na udział w tworzeniu koncepcji. Zarówno forma (zaświadczenie wydania pozytywnej opinii), jak i treść w/w dokumentów pozwalają mieć przekonanie, że wskazani przez Uczelnię interesariusze opiniowali, a nie tworzyli koncepcję kształcenia. **Zadziwiające jest to, że wszyscy przesłali identyczny, pozytywnie opiniujący dokument, mimo iż Uczelnia błędnie przyjęła dla profilu praktycznego wzorcowe efekty kształcenia profilu ogólnoakademickiego.** Pozwala to przypuszczać, że wskazani interesariusze nie znają KRK (nie pracowali też nad tworzeniem efektów, bo uczelnia przyjęła wzorcowe).

Zaświadczenia wystawili: Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Falejówce, Dyrekcja Samorządowego Publicznego Przedszkola nr 3 w Sanoku, Naczelnik Wydziału Edukacji, Kultury Fizycznej i Promocji Urzędu Miasta Sanoka, Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 3 w Sanoku.

ZO PKA ma przekonanie, że w tworzeniu koncepcji kształcenia nie brali udziału interesariusze zewnętrzni.

Udział interesariuszy wewnętrznych, tj. studentów i nauczycieli akademickich także nie jest możliwy do stwierdzenia. Uczelnia przedstawiła ZO cztery opinie Samorządu Studenckiego dotyczące: 1. uruchomienia nowej specjalności pod nazwą pedagogika opiekuńcza z terapią pedagogiczną; 2. wprowadzenia zmian do specjalności pod nazwą zintegrowana edukacja wczesnoszkolna i edukacja przedszkolna na kierunku pedagogika; 3. wprowadzenia zmian do specjalności pod nazwą pedagogika opiekuńcza – wychowawcza na kierunku pedagogika, 4. planów i programów kształcenia na wszystkich kierunkach studiów. Wszystkie opinie są pozytywne i nie mają związku z pracami nad koncepcją kształcenia.

Udział nauczycieli jako interesariuszy wewnętrznych w określaniu koncepcji kształcenia – można mniemać – że polegał na pracy ich przedstawicieli w Instytucyjnej Komisji ds. Jakości

Kształcenia. Nie jest jednak wiadomo, na czym polegała praca tej komisji i kto wchodził w jej skład.

Plany i programy kształcenia były przedmiotem posiedzenia Rady Instytutu Humanistyczno – Artystycznego. Ich opiniowanie przez Radę, poprzedzone było dyskusją (protokół z zebrania Rady Instytutu Humanistyczno – Artystycznego z dnia 27.04.2013r. poświęconej planom i programom kształcenia jest jednozdaniowy). Mimo, iż nie jest wiadomo, czego dyskusja dotyczyła (czy efektów, czy modułów, czy ECTS itp.) i jaki miała wpływ na przygotowane do zaopiniowania plany i programy kształcenia, można przyjąć, że była wyrazem pewnego udziału nauczycieli akademickich w tworzeniu koncepcji kształcenia.

Przedstawione przez Uczelnię dokumenty (protokół z posiedzenia Rady Instytutu i *zaświadczenia o poświadczeniu zapoznania się z planami i programem kształcenia* – wskazane wyżej) nie potwierdzają rzeczywistej pracy interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych nad profilem, celami, efektami oraz perspektywami rozwoju kierunku pedagogika.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego³ Częściowo

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Przedstawiona koncepcja kształcenia na kierunku pedagogika jest błędnie skonstruowana, ponieważ przyjmuje dla profilu praktycznego, wzorcowe efekty kształcenia profilu ogólnoakademickiego, które ze względu na charakter programu (duża liczba zajęć praktycznych) nie są możliwe do osiągnięcia. Tym samym nie nawiązuje do misji Uczelni zakładającej kształcenie wykwalifikowanych pracowników.

2) Uczelnia nie dysponuje dokumentami pozwalającym na określenie udziału interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych w tworzeniu koncepcji kształcenia na kierunku pedagogika, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju. Interesariusze zewnętrzni i wewnętrzni opiniowali plany i programy nauczania pomijając ich odniesienie do KRK (zaopiniowali pozytywnie niewłaściwie przyjęte przez Uczelnię efekty).

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie A

1) *Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o*

³ według przyjętej skali ocen: wyróżniająco, w pełni, znacząco, częściowo, niedostatecznie;

profilu ogólnoakademickim wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi; opis efektów jest publikowany.

Ujęcie celów kształcenia – rok 3 studiów (przed KRK)

Jednostka złożyła elektronicznie, odrębną dokumentację studiów dla trzeciego roku, który funkcjonuje jeszcze bez regulacji KRK i realizuje standardy obowiązujące dla wcześniejszych celów kształcenia. W zapisie elektronicznym zamiast standardu przedstawiono jednak „bliźniaczą” matrycę efektów (tzn. taką jak dla kształcenia wg KRK).

Oceny zgodności celów i efektów kształcenia z obowiązującymi standardami można jedynie dokonać w oparciu o dostarczone w opisie kierunku i specjalności sylwetki absolwenta, które wyraźnie wskazują na szczegółowe doprecyzowanie zakresu kompetencji, jakie winien posiadać student po ukończeniu 6 semestrów edukacji na obu specjalnościach. Na uwagę zasługuje wskazanie konkretnych umiejętności i wiedzy, jaka posiadają przyszli absolwenci. Dla specjalności: *edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna*, za główny cel obrano przygotowanie do roli nauczyciela przedszkola oraz klas I-III szkoły podstawowej, zaś dla specjalności *pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z terapią pedagogiczną* - uzyskanie uprawnień do pracy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ośrodkach adaptacyjnych, instytucjach pomocy i opieki społecznej, ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych, domach dziecka, pogotowiach opiekuńczych, schroniskach dla ofiar patologii w rodzinie, ośrodkach szkolno-wychowawczych, internatach, bursach, świetlicach środowiskowych i terapeutycznych, instytucjach profilaktyki społecznej, organizacjach i stowarzyszeniach charytatywnych oraz w szkole (przygotowanie pedagogiczne) w charakterze nauczyciela prowadzącego zajęcia korekcyjno-wyrównawcze, również w sądownictwie w charakterze wychowawcy, opiekuna, doradcy oraz kuratora sądowego.

Z punktu widzenia absolwenta takie doprecyzowanie (zwłaszcza drugiej z prezentowanych specjalności) to ważne stwierdzenie, wskazujące możliwości konkretnego zatrudnienia. Uzupełniono te konstatacje jeszcze o szczegółowe wskazanie określonych kompetencji, takich jak: rozumienie potrzeb dzieci (w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym) oraz wszelkich innych (psychicznych, biologicznych, społecznych) uwarunkowań przyswajania wiedzy, zdobywania umiejętności, rozwoju osobowości wychowanków; znajomość podstaw programowych i programów oraz metod i form projektowania sytuacji edukacyjnych czy nawet rozumienie roli jako propagatora inicjatyw społecznych w środowisku lokalnym, mających na celu budowanie związku placówek oświatowych z otaczającą je rzeczywistością. Takie nakreślenie sylwetki nie pozostawi żadnych wątpliwości pracodawcy ani absolwentowi, co do zakresu przygotowania zawodowego.

Celne też wydaje się połączenie terapii pedagogicznej ze specjalnością pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, gdyż zapotrzebowanie środowiskowe na takie kompetencje jest coraz szersze, choć mniej fortunne jest zawężenie tej fuzji jedynie do prowadzenia zajęć korekcyjno-wyrównawczych (na

co zdaje się wskazywać finalne stwierdzenie zamieszczone w prezentacji sylwetki ujętej w programie kształcenia, znajdujące się w załączniku).

Ujęcie efektów wg KRK – rok 1 i 2

Analizując przedłożony do oceny materiał należy jednoznacznie stwierdzić, iż został on oparty na wzorcowych efektach kształcenia dla kierunku pedagogika i wszystkie efekty kierunkowe zostały uwzględnione zgodnie z *Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego* – niestety odniesiono się do wzorcowych efektów dla profilu ogólnoakademickiego, nie zaś do dla profilu praktycznego (który deklaruje jednostka w raporcie samooceny). Wymóg odrębnego wyłonienia efektów dla profilu praktycznego formułuje **Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2 listopada 2011 w załączniku 1 (poz. 1520)**, gdzie wskazano, iż poziomy: praktyczny i ogólnoakademicki mają odrębną podstawę obszarową. Dość wyraźnie (wraz z wykazem efektów wzorcowych) wyartykułowano ów fakt jeszcze w **załączniku 9 do uchwały RGNiSW nr 486/2013 z dnia 16 maja 2013 roku**. Jednostka nie podporządkowała się tym dokumentom. Problem dotyczy zwłaszcza efektów zawartych w sferze umiejętności, bowiem sfera wiedzy i kompetencji społecznych w dużym stopniu powiela efekty w ujęciu ogólnoakademickim. Choć rozróżnienia dotyczą zakresu efektów, to jednak ich odmienność skonstruowana została głównie w oparciu o formę językowej wariacji. Można zatem powiedzieć, iż efekty profilu praktycznego mieszczą się w tych, które w profilu ogólnoakademickim szerzej ujęto w sferach wiedzy i kompetencji społecznej. Takie podobieństwo może wprowadzać w błąd – i tu Zespół Wizytujący dostrzega jakieś ewentualne okoliczności łagodzące dla oceny założonych przez jednostkę efektów.

Niestety sfera umiejętności w profilu praktycznym znacznie różni się już od propozycji ogólnoakademickiego wzoru. Widać to nawet w liczbie efektów, które w profilu praktycznym osiągają 28 pozycji. Fakt nie odniesienia się do efektów wzorcowych dla profilu praktycznego powoduje, iż przyjęte przez jednostkę efekty w **pewnym stopniu jedynie wykorzystują zakres wiedzy i kompetencji społecznych, jakie są przewidziane dla dyscypliny pedagogika w profilu praktycznym oraz formułowane dla obszarów wiedzy: nauk społecznych i humanistycznych, z których kierunek się wywodzi. Zupełnie jednak nie przewidują realizacji efektów z zakresu umiejętności, bowiem jednostka oparła się na wzorcu zaczerpniętym z profilu niezgodnego z przyjętym przez siebie**. Ten zarzut jest kluczowy dla ostatecznej oceny poziomu wdrożenia KRK.

Dodatkowo **nie wyodrębniono właściwie sformułowanych efektów specjalnościowych** (choć taki zestaw tabelaryczny jest zamieszczony w dokumentacji, ale nawet pobieżny ogląd wskazuje już na powielenie wprost zapisu efektów kierunkowych, którym jedynie przypisano odrębne symbole „specjalnościowe”). Uczelnia nie legitymuje się zatem kompletnie opracowanymi efektami

specjalnościowymi, ani przedmiotowymi. Skutkuje to zapisem w wielu sylabusach wprost kierunkowych efektów kształcenia, co przynosi skutek dość kuriozalny, gdyż jeden efekt – w tym samym brzmieniu – pojawia się na diametralnie różnych przedmiotach, jest realizowany odmiennymi metodami i równie odmiennie weryfikowany. Jediną zaletą takiego ujęcia efektów, jest ich całkowita zgodność wynikająca z reduplikacji. Należy zaznaczyć, że w nielicznych sylabusach zostały zamieszczone efekty przedmiotowe (np. w przedmiotach *Bezpieczeństwo i higiena pracy z podstawami ergonomii*, *Wprowadzenie do filozofii* czy *Socjologia*), ale nie jest to powszechnie zauważalna praktyka ich zapisu i wskazuje na brak ich ujednolicenia dla poszczególnych specjalności. Koniecznie należy skorzystać z właściwie wyprowadzonych efektów przedmiotowych i wprowadzić je we wszystkich sylabusach..

Nie wyodrębniono efektów nauczycielskich, co w sytuacji profilu praktycznego i konieczności wykazania się kompetencjami uprawniającymi do wykonywania zawodu nauczyciela, jest dalece niepokojące. Co więcej, autorzy *Raportu* powołują się na stosowne regulacje prawne dotyczące kształcenia nauczycieli, bowiem na s. 12 przywołane zostaje – w kontekście organizacji praktyk pedagogicznych – Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Szkoda, że nie zastosowano się w pełni do zaleceń tego dokumentu.

Wystarczy przytoczyć przykład przedmiotu *Pedagogika przedszkolna*, przedmiotu istotnego z punktu widzenia kompetencji nauczycielskich właśnie, a w którym ujęto jedynie efekty z zakresu wiedzy: *student zna elementarną terminologię używaną w pedagogice i rozumie jej źródła oraz zastosowania w obrębie pokrewnych dyscyplin naukowych. Zna podstawowe teorie dotyczące wychowania, uczenia się i nauczania, rozumie różnorodne uwarunkowania tych procesów*; zaś z zakresu umiejętności: *potrafi dokonać obserwacji i interpretacji zjawisk społecznych, analizuje ich powiązania z różnymi obszarami działalności pedagogicznej. Potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę i rozwijać swoje profesjonalne umiejętności, korzystając z różnych źródeł (w języku rodzimym i obcym) i nowoczesnych technologii (ICT)X. Potrafi animować prace nad rozwojem uczestników procesów pedagogicznych oraz wspierać ich samodzielność w zdobywaniu wiedzy, a także inspirować do działań na rzecz uczenia się przez całe życie*. Wskazane tu efekty są powielane w innych przedmiotach, które pojawiają się w planie studiów wcześniej, a więc de facto zostały już przez studenta zaliczone (może być zarzut, że ponownie ma on opanować te same efekty, co nie jest zgodne z systemem bolońskim). Inna kwestia to weryfikacja tych efektów (pojawia się tu umiejętność posługiwania się językiem obcym, czyli prowadząca przedmiot będzie także sprawdzała te kompetencje?).

Nieco inną sytuację odnaleziono w zapisie sylabusu z przedmiotu *Pedagogia wczesnoszkolna*, w nim bowiem dokonano swoistej fuzji. Pojawiły się efekty kierunkowe (powielone też z pedagogiki przedszkolnej) oraz dodatkowo obok nich jeszcze efekty, które można nazwać przedmiotowymi, związane z przygotowaniem do prowadzenia edukacji w klasach I-III.

W efekcie takiego ujęcia zupełnie nie wiadomo, co zapisane zostanie w suplemencie dyplomu, skoro w nim właśnie powinny znaleźć się sformułowania potwierdzające realizację standardu efektów uprawniających do wykonywania zawodu nauczyciela.

Dodatkowo odnaleźć można i takie ujęcia, jak np. w sylabusie przedmiotu *Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji polonistycznej*, w którym założenia i cele przedmiotu mają dokładne takie samo brzmienie, co w powtórzonych w dalszej części efektach kształcenia (tekst został zdublowany).

Głównym zatem zadaniem dla jednostki będzie jak najszybsze uzupełnienie tych kwestii, czyli przypisanie efektom kierunkowym efektów specjalnościowych (tak, by obok kodów znalazły się również doprecyzowane stwierdzenia swoiste dla specjalności, szczególnie dotyczy to oczywiście wyodrębnienia efektów nauczycielskich). Dla klarowniejszego zaś przedstawienia sylabusów, konieczne będzie jeszcze **przypisanie przedmiotom szczegółowych efektów** tak, by można je było zweryfikować w konkretny i skończony sposób na poszczególnych przedmiotach (odrębne winny być dla ćwiczeń, gdzie głównie opieramy się na umiejętnościach i postawach, odrębne dla wykładów, podczas których realizujemy prymarnie efekty związane z wiedzą). Warto też efekty wskazane w sylabusie zakodować, by łatwiej poruszać się w ich wykazie i kontrolować ich nasycenie. Ponieważ są przedmioty (m. in. wskazane powyżej) w sylabusach których udało się tego dokonać, można domniemywać, że uporządkowanie całości dokumentacji nie sprawi zbyt dużego kłopotu.

Macierze efektów kształcenia zawierają wykaz nasycenia realizacji poszczególnych komponentów w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw społecznych dla niewłaściwego profilu, co jest niepoprawne, przy czym została w nich wyodrębniona specyfikacja frekwencji efektów dla poszczególnych modułów i przedmiotów. Konieczne należy sporządzić macierze dla właściwego zestawu efektów przewidzianych w profilu praktycznym.

Co do włączania się interesariuszy zewnętrznych przy komponowaniu zakresu efektów oczekiwanych przez pracodawców odnaleziono jedynie zapis w raporcie stwierdzający, iż prowadzone są „rozmowy z opiekunami praktyk”, które to „pozwoliły poznać mocne i słabe strony procesu kształcenia. (...) Konsultacje z przedstawicielami władz samorządowych miasta i gminy utwierdziły w przekonaniu, że kształcąc studentów na kierunku *pedagogika* realizowane są założenia dotyczące polityki kulturalno – oświatowej regionu”. Nie odnaleziono jednak w przedłożonej dokumentacji protokołów z tych spotkań czy konkretnych wskazań konsultowania zakresu efektów przypisanych specjalnościom (wszak tego przypisania nie uczyniono w ogóle).

Niemożliwe okazuje się dokonanie oceny spójności efektów kierunkowych i przedmiotowych/modułowych, bowiem takich nie wyszczególniła wizytowana Jednostka, i – co należy ponownie podkreślić – wymaga niezwłocznego uzupełnienia (tę kwestię poruszono już wcześniej).

Niewątpliwie – dokonując analizy jedynie zawartości przedmiotowej modułów, abstrahując od ich niekonsekwentnego uporządkowania – można uznać, iż zakres kompetencji mieści się dokładnie w wymaganiach zawodowych przypisanych prowadzonym specjalnościom.

Bardzo rzetelnie przygotowano ofertę praktyk dla studentów, która jest organizowana i w formie śródrocznej i ciągłej. Nie sposób jednak ustalić do końca osiągnięcia za sprawą praktyk efektów szczegółowych, ponieważ nie zawsze zostały one doprecyzowane.

Wszystkie sylabusy i programy kształcenia są dostępne na stronie internetowej uczelni. Każdy instytut posiada swoją zakładkę, w której zostały zawarte stosowne dokumenty. Materiały te pozostają też do wglądu dla zainteresowanych w Dziale Toku Studiów. Student może uzyskać nawet wyciąg z potrzebnych dla siebie dokumentów. Jest też sposobność dostępu do wszelkich informacji poprzez system e-dziekanatu. Uznaje się, iż ten ostatni wymóg Uczelnia spełnia wzorowo.

2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne

Efekty zostały sformułowane w sposób czytelny, na ogół przyjmują one – bez względu na przedmiot – brzmienie efektów kierunkowych (przypomnijmy niepoprawnie – dla profilu ogólnoakademickiego, a nie praktycznego), choć znajdziemy sylabusy zawierające też efekty przedmiotowe. Przez swoją ogólność (tam gdzie zostały ujęte kierunkowo) są mało sprawdzalne na poszczególnych przedmiotach.

3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny

To dość problematyczny element dokumentacji, bowiem w załączniku *PED – program kształcenia 2013-2014* znalazło się na s. 21-22 stwierdzenie, iż opis sposobu sprawdzania efektów kształcenia w odniesieniu do modułów kształcenia odnaleźć można w matrycach „kierunkowych efektów kształcenia w odniesieniu do modułów kształcenia (przedmiotów)”. Przy czym w matrycach zamieszczono jedynie nasycenie efektów kierunkowych, a nie sposoby ich weryfikacji. Przypomnijmy, iż sposób weryfikacji to procedura umożliwiająca jednoznacznie stwierdzenie, czy student opanował zakres wyznaczony efektem przedmiotowym w stopniu zadowalającym (np. zna pojęcia z zakresu pedagogiki społecznej można zweryfikować poprzez kolokwium pisemne czy egzamin ustny, zaś umiejętność posługiwania się kategoriami z tego przedmiotu można zweryfikować podczas ćwiczeń, kiedy to student przygotowuje pracę projektową, lub będzie czynnie uczestniczył w dyskusji). Dokładny opis weryfikacji poszczególnych efektów **powinien być zapisany w sylabusie** do przedmiotu. W sylabusie zaś wyznaczono jedynie podpunkt: *Forma i warunki zaliczenia przedmiotu*,

w tym zasady dopuszczania do egzaminu, zaliczenia z przedmiotu, a także formę i warunki zaliczenia poszczególnych form zajęć wchodzących w zakres danego przedmiotu, precyzujący np. pojawienie się kolokwium czy egzaminu, nie wiemy jednak, która z tych form zaliczenia dotyczy jakiego efektu.

Należy wskazać, iż w systemie wyodrębniono wszystkie kategorie efektów kształcenia: wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne.

Studenci podlegają trzystopniowej formule oceniania: pierwszy rodzaj to ocena bieżąca podczas zajęć, nazwana przez uczelnię jako ocenianie kształtujące – formatywne. Obok tej waloryzacji pojawia się jeszcze ocena zakończenia pewnego etapu kształcenia, finalna przedmiotu, semestru lub roku studiów, określana jako sumatywna. Na zakończenie całego cyklu kształcenia przeprowadzana jest ocena formalna w ramach egzaminu dyplomowego. Taka specyfikacja etapów ewaluacyjnych nie budzi zastrzeżeń.

Proces dyplomowania, przyjęty przez jednostkę, precyzuje postępowanie związane z wykonywaniem prac dyplomowych, znajduje się na stronie internetowej Uczelni. Powstał w oparciu o Regulamin Studiów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka. Procedura pozwala na dokonanie wyboru tematyki pod kierunkiem promotora, której zakres winien być zgodny z kierunkiem kształcenia. Procedura obliuguje, aby temat pracy był sprecyzowany nie później niż przed ukończeniem piątego semestru studiów. W związku z profilem kształcenia realizowanym przez jednostkę, za pracę dyplomową może być uznana również praca, która powstała w ramach realizacji studenckiej praktyki zawodowej.

Co ważne – i zasługujące na podkreślenie - praca dyplomowa przed złożeniem podlega procedurze antyplagiatowej. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją, w skład której wchodzi: przewodniczący, promotor pracy i recenzent. Student odpowiada na zadane przez komisję trzy pytania, które komisja ocenia w części niejawnego egzaminu. Pytania dotyczą na ogół zagadnień kierunkowych oraz specjalnościowych, co warto uznać, zawierają też problematykę z zakresu prowadzenia badań pedagogicznych, głównie w zakresie diagnozy dziecka (co jest wartościowe z uwagi na praktyczny profil kształcenia). Ocena końcowa studiów uwzględnia średnią ze studiów (co stanowi 1/2 oceny finalnej) oraz ocenę pracy, egzaminu dyplomowego i praktyk zawodowych (odpowiednio po 1/6 oceny).

Warto w tym miejscu wspomnieć, iż poziom większości analizowanych prac dyplomowych wykazuje poziom dostateczny. Wiele uwag można sformułować wobec części metodologicznych i analizy wyników badań. Należy jednak zaznaczyć, że wśród wylosowanych przez ZO prac, nie było takich, które nie spełniają przynajmniej bazowych wymogów licencjatu.

Podczas wizytacji ocenie poddano jakość prowadzenia dokumentacji pod względem formalnym. Analizowano protokoły egzaminacyjne, które jak stwierdzono, prowadzone są zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie

dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 224, poz. 1634 z późn. zm.). Koniecznie należy podkreślić, iż **dokumentacja teczek absolwentów jest prowadzona wzorowo**, zawiera wszystkie istotne materiały z przebiegu studiów i jest uporządkowana wg ujednoliconego klucza, co ułatwia odnajdywanie w nich koniecznych danych. Dyplomy i suplementy - sporządzane zostały zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie rodzajów tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów i wzorów dyplomów oraz świadectw wydawanych przez uczelnie (Dz. U. Nr 11 z 2009 r., poz. 61).

Przedstawione prace etapowe wymagają staranniejszego dokumentowania, bowiem brak jest zasadniczych informacji, które konieczne są przy ich ocenie, jak również weryfikowaniu stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Nie jest wiadomo, kiedy prace były przeprowadzane i których sylabusów one dotyczą. Bardzo istotnym mankamentem jest brak jasnych warunków zaliczenia pracy, być może są one omawiane ze studentami, ale brak jest informacji potwierdzających przekaz takich danych. Nie znane są zasady oceniania prac. Pewien niepokój budzi także fakt, że zdecydowana większość ocen etapowych, to oceny bardzo dobre (czyli brak zróżnicowania ocen bo brak kryteriów oceniania). Nie można stwierdzić, **czy prace etapowe właściwie weryfikują osiągnięcie efektów kształcenia. Wątpliwości te uzyskują potwierdzenie w analizie protokołów egzaminów i zaliczeń.** W dokumentacji Uczelni są bowiem takie protokoły, w których widnieją jednakowe oceny dla wszystkich studentów, np. Diagnostyka pedagogiczna, specjalność: Pedagogika opiekuńczo- wychowawcza, tryb studiów: stacjonarne, rok: II, semestr: 3; Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, specjalność: Zintegrowana edukacja wczesnoszkolna i edukacja przedszkolna, tryb studiów: niestacjonarne, rok: II, semestr: 3.; Praca z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, specjalność: Zintegrowana edukacja wczesnoszkolna i edukacja przedszkolna, tryb studiów: niestacjonarne, rok: III, semestr: 4 i inne.

Ocena **odsiewu** przynosi konstatację, iż skala sytuacji przerywania studiów jest dość duża, na studiach stacjonarnych skreślono w roku akademickim 2011/2012- 29,41% studiujących, rok później już tylko 17%. Natomiast na studiach niestacjonarnych odsiew jest mniejszy i wynosił odpowiednio 11,54% i 4,35%. Przyczyny takiego stanu rzeczy to głównie rezygnacja studenta – uczelnia deklaruje, że aż 70% skreśleń z listy studentów na studiach stacjonarnych jest właśnie tym spowodowana. Taka przyczyna nie pojawia się na studiach niestacjonarnych (co zrozumiałe, kiedy student sam opłaca sobie edukację). Niezaliczenie semestru, a więc przeszkoda edukacyjna, jest powodem przerywania studiów przez 30% skreślonych studentów stacjonarnych i 50% niestacjonarnych, co może świadczyć o dość wysokim poziomie nauczania na kierunku pedagogika. Połowa rezygnujących z edukacji na studiach niestacjonarnych czyni to ze względów ekonomicznych, gdyż nie są w stanie uiścić opłaty czesnego.

Uczelnia nie prowadzi **edukacji na odległość**.

4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia

Uczelnia jest na etapie wdrażania procedur monitorowania losów absolwentów, zakończono fazę opracowania zasad organizacji owego badania, doprecyzowania wzoru oświadczenia studenta o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych. Ankieta, która została już sporządzona będzie dopiero wykorzystana, zatem nie ma jeszcze danych, co do zakresu jej stosowalności, mocy diagnostycznej czy efektywności.

Na uwagę zasługuje fakt rozszerzenia oferty edukacyjnej na specjalności *pedagogika opiekuńczo-wychowawcza* i dopełnienie jej modulem *terapii pedagogicznej* (Uchwała Senatu Nr 35/IV/13 z 25 kwietnia 2013). Stworzenie nowej propozycji studiów dwuspecjalnościowych podnosi z pewnością konkurencyjność absolwentów na trudnym rynku pracy, jaki funkcjonuje w regionie tzw. ściany wschodniej. Świadczy to niewątpliwie o trosce o absolwenta.

Jeśli chodzi o konsultacje dotyczące efektów kształcenia, w tym, z interesariuszami zewnętrznymi, prymarnie opierają się one na kontakcie z opiekunami praktyk wyznaczonymi w poszczególnych placówkach, którzy na bieżąco oceniają kompetencje praktykantów. Taka strategia, rozumiana jako inicjalne poznawanie zakresu przygotowania absolwenta profilu praktycznego szkoły wyższej, może być uznana za właściwą ale niewystarczającą, jednak należy jeszcze tę procedurę rozszerzać o samych zainteresowanych studentów i inne ośrodki, będące potencjalnie pracodawcami przyszłych absolwentów.

Część tych zadań może przejąć Akademickie Biuro Karier gromadzące oferty pracy dla osób kończących studia i nadzorujące szkolenia i prowadzące poradnictwo we współpracy z Centrami Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w okolicznych miastach.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

ZO losowo wybrał do oceny 15 prac dyplomowych, które – jak z dalszej analizy dokumentacji wynikało - przez promotorów i recenzentów zostały ocenione albo na bdb, albo na db+, albo na db. Szczegółowa recenzja wylosowanych prac pozwoliła stwierdzić, że większość ocen zostało ewidentnie zawyżonych.

W ocenie eksperckiej wylosowane prace winny otrzymać następujące noty: 3 prace- ocena bdb, 2 prace- ocena db, 3 prace - ocena – dost + , 5 prac- ocena dost, 1 praca –mniej niż dost.

Recenzje analizowanych prac nie wskazują na żadne błędy, nie zawierają w zdecydowanej większości sformułowań ocennych.

Dominujące mankamenty prac wiążą się z metodologią badań własnych i analizą wyników badań.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego CZĘŚCIOWO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia nie są zgodne z wymogami KRK, gdyż zostały odniesione do nieprawidłowego profilu kształcenia (ogólnoakademickiego zamiast praktycznego). Należy równocześnie dodać, iż brakuje wyodrębnienia efektów nauczycielskich oraz przedmiotowych (choć ta ostatnia kwestia nie dotyczy wszystkich sylabusów). Koniecznie należy:

- poprawić zakres efektów kształcenia zgodnie z profilem praktycznym
- ujednolicić zapis efektów w sylabusach tak, by były one podobnie zredagowane
- zawrzeć w dokumentacji, wyprowadzone z efektów kierunkowych (dla profilu praktycznego) oraz specjalnościowych, efekty dla poszczególnych przedmiotów.

Bardzo dobrze opracowano sylwetki absolwenta

2) Efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały, nie są jednak w pełni sprawdzalne (dużym mankamentem jest bazowanie na niewłaściwym źródle efektów wzorcowych - ogólnoakademickim). Sytuację tę można poprawić przypisując przedmiotom efekty przedmiotowe, które będą podlegały rzeczywistej ocenie na poszczególnych zajęciach.

3) Jednostka nie stosuje przejrzystego systemu oceny efektów kształcenia. Koniecznie należy – po wyszczególnieniu efektów przedmiotowych – przypisać każdemu efektowi sposób weryfikacji jego osiągnięcia (zamiast ogólnikowych warunków zaliczenia). Należy zadbać o właściwe przygotowywanie i mające odniesienie w opracowanych kryteriach zasady oceniania prac etapowych.

4) Procedura monitorowania kariery absolwentów na rynku pracy dopiero jest formowana, ale mimo to widać w niej właściwe nakreślenie zadań priorytetowych. Można tylko zalecić większy udział studentów w tworzenia zakresu programowo realizowanych efektów nadających kompetencje zawodowe.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

1) *Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta*

Ocena programu kształcenia – 3 rok studiów (przed KRK)

Uczelnia nie przedstawiła koncepcji kształcenia realizowanego wg standardów kształcenia .
Szczęśliwie w *Raporcie samooceny* zamieściła wykaz przedmiotów realizowanych w standardzie, co pozwala stwierdzić, iż realizuje go w pełni. Nie załączyła natomiast sylabusów dla przedmiotów, mimo iż obowiązują one już od kilku lat.
Analiza planów, wg których odbywają się aktualnie zajęcia, w kontekście przyjętej sylwetki absolwenta pozwalają mieć przekonanie, że realizowany program pozwala na uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Ocena programu kształcenia wg KRK

Studia na kierunku pedagogika organizowane są na poziomie I stopnia, w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym, w realizacji 3 letniej (6 semestrów), na 2 specjalnościach *pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z terapią pedagogiczną oraz zintegrowana edukacja wczesnoszkolna i edukacja przedszkolna*.

Analiza programu kształcenia, a zatem zestawu przedmiotów, które przypisano do kierunkowych efektów kształcenia wskazuje na możliwość osiągnięcia efektów ogólnoakademickich, niestety nie jest to zgodne z profilem realizowanym w jednostce. Brak odniesienia do efektów praktycznych uniemożliwia ocenę, czy przyjęty w jednostce program kształcenia gwarantuje ich osiągnięcie. Z tego też powodu nie można określić nasycenia efektów praktycznych przez poszczególne moduły i przedmioty.

Jeszcze więcej wątpliwości można mieć oceniając np. kompetencje związane z wykonywaniem zawodu nauczyciela – bowiem tych efektów nie wyodrębniono, choć w niektórych kartach przedmiotów pojawiają się, ale – co należy jasno wyartykułować – kształcenie w edycji odbywającej się wg standardów (teraz ostatni rok studiów) **dobrze i w sposób wyczerpujący ujmuje wszystkie przedmioty niezbędne do uzyskania pełnego przygotowania zawodowego**. Wdrożenie KRK nastręczyło jednostce dość dużo trudności, widać pewne zagubienie, brak konsekwencji, choćby w formułowaniu szczegółowych efektów kształcenia czy uporządkowaniu przedmiotów w modułach. Nie zmienia to jednak faktu, iż **zestaw przedmiotów i ich celów dydaktycznych oraz analiza zawartości tematyki, zalecanej literatury w przedmiotach przypisanych specjalnościom pozwala pozytywnie rokować, co do finalnych kompetencji przyszłych nauczycieli**. Pojawiają się stosowne

metodyki, poparte podstawami, ich wymiar godzinowy ujmowany w formie zajęć zorganizowanych nie budzi żadnych wątpliwości. Bardzo dobrze też ukazuje rozumienie kwalifikacji nauczycielskich sylwetka absolwenta tej specjalności.

Choć zakładane efekty kształcenia zostały ujęte w sylabusach w sposób niekonsekwentny, to jednak wyczerpująco przedstawiono realizowane na przedmiocie zagadnienia wraz ze szczegółowym wyznaczeniem treści programowych przewidzianych dla każdego z nich. Widać tu wyraźnie logiczność i spójność ujęcia całości poruszanej problematyki.

I tu pojawia się pierwsza, dość istotna uwaga, dotyczy uporządkowania przedmiotów w modułach. Otóż **w poszczególnych modułach zawarto dość przypadkowy zestaw przedmiotów, nie można w nich wyodrębnić ani związku tematycznego ani zawartości merytorycznej podległych im treści.** I tak w module I dla zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej i pedagogiki przedszkolnej, nazwanym w *Raporcie samooceny* (s. 5) **Przygotowanie w zakresie merytorycznym do prowadzenia zajęć** zamieszczono przedmioty: *Wprowadzenie do filozofii, Socjologię, Wstęp do metodologii pedagogiki, Biomedyczne podstawy rozwoju człowieka, Kultura żywego słowa z emisją głosu, Zajęcia umuzykalniające, Socjologia wychowania, Socjologia małych grup, Teoretyczne podstawy wychowania, Wybrane elementy patologii społecznej, Zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży, Współczesne systemy edukacji, Pedagogika społeczna, Pedagogika alternatywna w przedszkolu i klasach I-III, Terapia pedagogiczna.* **Wyraźnie widoczny jest brak przyjęcia konkretnego kryterium dla uporządkowania przedmiotów w modułach, a jest ich wiele.** Trudno odnaleźć rzeczywistą zbieżność niektórych – całkowicie ogólnych przedmiotów z merytorycznym przygotowaniem do prowadzenia zajęć (które raczej kojarzy się jednak z podstawami poszczególnych metodyk, np. podstawy edukacji polonistycznej czy matematycznej). Podobne eklektyczne ujęcie zawiera moduł 2, w którym *Historia myśli pedagogicznej* występuje obok *Psychologii rozwoju i wychowania* oraz *klinicznej*. Zaś wyodrębniony z niego moduł 2.2 zatytułowany wg raportu samooceny **Diagnoza rozwoju** zawiera *Trening umiejętności wychowawczych*, osobno wykazane *Wprowadzenie do wiedzy o nauczycielu* oraz *Pedeutologię, Rytmikę w przedszkolu i w klasach I-III* czy *Wprowadzenie do psychologii*, ale też np. *Percepcję sztuki w przedszkolu i klasach 1-3*. Przed podobną niekonsekwencją częściowo broni się moduł 3. A zatem, 3.1. to jeden przedmiot *Teoretyczne podstawy kształcenia*, 3.2. nazwany **Organizacja opieki i procesu dydaktyczno-wychowawczego** mieści natomiast metodyki poszczególnych edukacji oraz *Wprowadzenie do logopedii*, co jest sensowne z punktu widzenia spójności merytorycznej, choć nazwa modułu nie jest najszcześliwsza, bowiem metodyki to nie tylko organizacja procesu nauczania. Wreszcie moduł 3.3. to **Praktyki**, 4. **Przedmioty ogólnouczeniowe** związane z *lektoratami, wychowaniem fizycznym oraz bhp z ergonomią i Ochroną własności intelektualnej*. Ostatni moduł to **Seminarium dyplomowe**.

Podobne niekonsekwencje – choć z pewnością mniej wyraziste – odnajdziemy w zestawie przedmiotów przypisanych specjalności *Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z terapią pedagogiczną*. Obok modułów, które pojawiły się w poprzedniej specjalności: **Przygotowania w**

zakresie merytorycznym do prowadzenia zajęć, **Diagnozy rozwoju czy Organizacji opieki i procesu dydaktyczno-wychowawczego** (co nieco dziwi skoro w zakresie tego modułu są przedmioty *Zarządzanie placówką oświatową, Metodyka pracy opiekuńczo-wychowawczej, Metodyka pracy w szkole, Komputerowe programy edukacyjne*), wyodrębniono też dodatkowo: **Teoretyczne podstawy pracy terapeutycznej**. W module tym dopiero pojawi się *Diagnostyka pedagogiczna* razem z *Poradnictwem pedagogicznym, Podstawami terapii pedagogicznej, Pracą z dziećmi ze specyficznymi trudnościami edukacyjnymi, Wprowadzeniem do logopedii, Interwencją kryzysową* i wreszcie *Terapią dzieci z zaburzeniami zachowania*. Moduł 4 to **Organizacja procesu terapeutycznego** (podobne zastrzeżenie budzi nazwa tego modułu, co w przypadku specjalności nauczycielskiej) a w nim zamieszczono *Muzykoterapię/Arteterapię, Metodykę pracy terapeutycznej, Gry i zabawy w terapii, Metodykę zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, Bajkoterapię/Dramę*. Czyż naturalnie w tym właśnie module nie powinny znaleźć się: *Podstawy terapii pedagogicznej, Praca z dziećmi ze specyficznymi trudnościami edukacyjnymi* i *Terapia dzieci z zaburzeniami zachowania*?

Należy koniecznie uporządkować dwa pierwsze moduły, gdyż połączenie ze sobą diametralnie różnych przedmiotów nie tylko **zaburza ogólny ogłąd rozdysponowania efektów, ale też zdaje się wskazywać na brak zrozumienia odrębności poszczególnych treści kształcenia**.

Formy zajęć i stosowane metody mają charakter powtarzalny, przeważają programy z podziałem na wykłady i ćwiczenia, ale też pracę własną, przygotowanie projektów czy udział w dyskusji. Co ważne zróżnicowano te metody stosownie do rodzaju zajęć (bardziej o charakterze teoretycznym pojawiają się np. na teorii wychowania, zaś metody działania na przedmiotach praktycznych – np. metodykach).

Zauważono w ocenianym komponentcie inne jeszcze usterki. **Treści i cele niektórych przedmiotów nie do końca są przemyślane**, np. *Wprowadzenie do pedagogiki* zawiera w sobie następujące cele: *zapoznanie studentów z innowacyjnymi koncepcjami pedagogicznymi, stosowanymi w wychowaniu; ukazanie genezy współczesnej szkoły i instytucji wychowawczych; zapoznanie z teoretycznymi podstawami pedagogiki: przedmiotem, celami, zadaniami oraz – co już trudniejsze na tym przedmiocie: kształtowanie właściwych wychowawczo postaw, wobec dzieci i młodzieży; zapoznanie z mechanizmami socjalizacyjnymi, funkcjonującymi w społeczeństwie; rozwijanie zainteresowania pracą z dziećmi i młodzieżą*.

Wprowadzenie do pedagogiki zatem mieści w sobie – sądząc w oparciu o przywołane cele - zagadnienia nie tylko z podstaw pedagogiki, ale i teorii wychowania (która jako przedmiot została również wyodrębniona). Dodatkowo kształtowanie postaw musiałoby zostać poddane specyficznej weryfikacji, a tego nie zaplanowano w sylabusie.

Analizie poddano także treści przewidziane dla tego przedmiotu: *Geneza pedagogiki i wychowania. Geneza współczesnej szkoły i instytucji wychowawczych. Główne nurty pedagogiczne I*

połowy XX w. *Pedagogika jako nauka. Przedmiot pedagogiki. Funkcje pedagogiki. Podstawowe działy pedagogiki. Związki pedagogiki z innymi naukami. Podstawowe pojęcia pedagogiki: wychowanie, kształcenie, nauczanie, uczenie się, socjalizacja. Cechy, cele i zadania wychowania. Mechanizmy socjalizacyjne i ich znaczenie w procesie wychowania. Konceptcje pedagogiczne. Innowacyjne konceptcje pedagogiczne stosowane w wychowaniu (A. Kamiński, J. Korczak, W. Suchomliński, C. Freinet, itd.). System dydaktyczny Bella i Lancastera. Zasługi J. H. Pestalozziego w dziedzinie wychowania elementarnego. F. Fröbel i wychowanie przedszkolne. Pedagogika filozoficzna i J. F. Herbart. Wychowanie człowieka. Wychowanie jednostki ludzkiej w cyklu życia. Wychowanie moralne. Środowiska wychowawcze. Wychowanie w rodzinie (funkcje rodziny, postawy rodzicielskie, pozycja dziecka w rodzinie itp.). Wychowanie w szkole. Kara i nagroda w wychowaniu. Rola i zadania pedagogiki wobec zagrożeń współczesnego świata. Analiza wybranych zagrożeń w życiu społecznym oraz rodzinnym. Sylwetka nauczyciela, wychowawcy. Uwarunkowania interakcji wychowawczych i dydaktycznych – style kierowania. Samoocena i ewaluacja pracy nauczyciela. Doskonalenie zawodowe nauczyciela. Planowanie, organizacja pracy w szkole. Optymalizacja i planowanie pracy w klasie. Warsztat pracy nauczyciela: metody i techniki badań w pedagogice.* Celowo przytoczono je w całości, aby wskazać główny mankament takiego ujęcia. Zakres merytoryczny dubluje kwestie, jakie winna poruszyć teoria wychowania, historia myśli pedagogicznej, a także pedeutologia (wszystkie te przedmioty pojawią się w programie studiów, dublując te zagadnienia), zaś natłok treści przewidzianych do realizacji na 30 godzinach wykładu i 30 ćwiczeń budzi podejrzenie o powierzchowność analiz i zaznajomienia z materiałem, pozbawioną wymaganego namysłu i intersubiektywnej interpretacji poszczególnych zjawisk. Jeśli jeszcze dodamy, iż zalecana literatura to: Kot S., *Historia wychowania*; Łobocki M., *ABC wychowania*, Muszyński H., *Zarys teorii wychowania*; Godlewski, Wujek, Krawcewicz (red.), *Pedagogika*; Kunowski S., *Podstawy współczesnej pedagogiki*; zaś uzupełniająca: Aronson E., *Człowiek istota społeczna*, Jundził I., *Dziecko ofiara przemocy*; Koziński J., *Konceptcje psychologiczne człowieka*; Pospiszyl I., *Przemoc w rodzinie*; Tyszką Z., *Socjologia rodziny*; Więckowski I., *Warunki uczenia się agresji przez dzieci a kara i nagroda*; Ziemska., *Postawy rodzicielskie*; Ziemska., *Rodzina a osobowość*; uzyskamy pełny zakres przedmiotowy, wzbogacony dodatkowo o treści z zakresu socjologii i psychologii. Co symptomatyczne, **nie ma w wykazie podstawowej i nowszej literatury pedagogicznej** - choćby tomów redagowanych przez Z. Kwiecińskiego i B. Śliwerskiego czy M. Dudzikowej i M. Czerepaniak-Walczak (Pedagogika Godlewskiego liczy sobie już 40 lat i powstała jeszcze w zupełnie odmiennym systemie regulującym także funkcjonowanie namysłu o wychowaniu). Taki kształt merytoryczny przedmiotu wskazuje z jednej strony na brak jego wizji (idea, żeby włożyć weń wszystko, skoro to wprowadzenie, rozmywa istotę podstaw myślenia o pedagogice jako nauce), z drugiej na dość ograniczoną orientację we współczesnych nurtach pedagogiki.

Nie jest to jednak przykład odosobniony. Przedmiot kolejny *Historia myśli pedagogicznej* (kod P.05.1.W P.05.1.C) w opisie treści programowych przywołuje - co jest dość dziwnym zabiegiem - rozporządzenie MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 „W sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela” – *Moduł 2.1: Ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne* i wprost przytacza poniższe treści kształcenia: *Wychowanie a rozwój. Funkcje wychowania. Proces wychowania, jego struktura, właściwości, dynamika. Przymus i swoboda w wychowaniu. Wychowanie jako urabianie i jako wspomaganie rozwoju. Wychowanie adaptacyjne i emancypacyjne. Wychowanie a manipulacja. Podmiotowość w wychowaniu. Podstawowe środowiska wychowawcze: rodzina, grupa rówieśnicza, szkoła. Style i postawy wychowawcze. Konteksty wychowania. Źródła i przejawy kryzysu współczesnego wychowania. Jaki to ma związek z Historią myśli pedagogicznej?* Zapewne podobna była procedura opracowania sylabusu, co w poprzednim przykładzie. Potęguje to wrażenie jeszcze adnotacja dotycząca celów realizacyjnych przedmiotu, które sformułowano tak: *W wyniku realizacji przedmiotu historia myśli pedagogicznej student przygotowany do zawodu nauczyciela: posiada wiedzę psychologiczną i pedagogiczną pozwalającą na rozumienie procesów rozwoju, socjalizacji, wychowania i nauczania – uczenia się.* Takie wywiedzenie celu dla przedmiotu *Historia myśli pedagogicznej* jest nieporozumieniem. Nadto, jeśli odniesiemy to do zakładanych treści, możemy poczuć się zagubieni, gdyż cele te będą realizowane przez poznanie wychowania i oświaty w okresie hellenistycznym czy wychowania i szkolnictwa w średniowieczu (Augustyn Aureliusz, Tomasz z Akwinu). Nie bez znaczenia będzie też europejska i polska myśl pedagogiczna w okresie Odrodzenia (V. Da Feltre, E. z Roterdamu, L.Vives, T.Morus, A.F. Modrzewski, E.Gliczner, S.Petrycy, Sz. Marycjusz); geneza i charakter nowożytnej myśli pedagogicznej (XVII-XVIII w); oświata i pedagogika doby Komisji Edukacji Narodowej. Warunki powstania, twórcy, dokonania i znaczenie KEN w dziejach oświaty polskiej. oświata i myśl pedagogiczna w okresie zaborów - ogólna charakterystyka; szkolnictwo i pedagogika II Rzeczypospolitej. Reformy oświatowe do roku 1932. Brak nieco nowego wychowania, może dlatego pewne treści realizuje się na *Wprowadzeniu do pedagogiki*? Trudno jednak znaleźć poparcie dla takich założeń. Treści te podporządkowane zostały w sylabusie efektem kierunkowym, a zatem ich weryfikacja jest niemożliwa na jednym przedmiocie (o czym już powiedziano, analizując zapis efektów bez wyodrębnienia przedmiotowych).

Ocena czasu trwania kształcenia, prawidłowości doboru treści kształcenia, form zajęć dydaktycznych i metod kształcenia w celu osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego przedmiotu/modułu, w tym modułu przedmiotów do wyboru, danego poziomu kwalifikacji

Godzinowy wymiar edukacji na obu specjalnościach nie budzi zastrzeżeń. I tak dla *pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej z terapią pedagogiczną* w sposób właściwy zaplanowano łączną liczbę godzin w ciągu toku studiów w wymiarze 1845 dla trybu stacjonarnego i 1120 dla trybu

niestacjonarnego, przy czym w obu trybach dodatkowo 240 godzin (10 tygodni) stanowią praktyki, co jest zrozumiałe, skoro specjalność realizuje jeszcze tzw. drugi przedmiot (rozumiemy tu uzyskanie dodatkowych kompetencji w zakresie terapii pedagogicznej, czyli przygotowanie w zakresie drugiej specjalności). Dla *zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej i edukacji przedszkolnej* liczba godzin na studiach stacjonarnych to 1925 (plus 150 godzin praktyk), a niestacjonarnych 1090 (plus 200 godzin praktyk). Różnica w liczbie godzin praktyk na tej specjalności wynika z tego, że na studiach stacjonarnych 50 godzin realizowanych jest dodatkowo w formie zajęć praktycznych w przedszkolu i w szkole, bezpośrednio związanych z programem zajęć metodycznych.

Powyższy wymiar godzin w bezpośrednim kontakcie z prowadzącym jest w zasadzie wystarczający (choć sugeruje się zwiększenie nieco liczby godzin na nauczycielskich studiach niestacjonarnych). W sylabusach każdemu przedmiotowi przypisano treści, które mogą być realizowane w zakładanym wymiarze czasu m.in. dlatego , że niemal każdy przedmiot wskazuje jeszcze na godziny własnego wkładu pracy studenta, co dokumentuje dodatkowo możliwość pełnego osiągnięcia efektów kształcenia.

Bardzo cenne jest precyzyjne wyliczenie godzin konsultacji z nauczycielem akademickim, co powiększa liczbę zajęć kontaktowych o 10%, tj. stanowi 209 godzin w przypadku *pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej z terapią pedagogiczną* i 208 dla *zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej i edukacji przedszkolnej*.

Liczba przedmiotów do wyboru jest imponująca, łącznie to nawet 20 propozycji, przy czym ułożono je parami, zatem student wybiera kilkanaście razy jeden przedmiot z dwóch proponowanych.

Każdy student może także zrealizować przedmioty dodatkowe poza limitem ECTS, musi tylko uzyskać zgodę Rektora. Przedmioty realizowane poza limitem 30 punktów ECTS, wymagają uiszczenia stosownej opłaty. Lista tych możliwości jest interesująca i – co trzeba zaakcentować – stanowi nietuzinkową ofertę edukacyjną, pozwalającą z pewnością na indywidualizację kształcenia według nawet dość specyficznych zainteresowań studenta, zupełnie wykraczając poza ścieżkę edukacyjną danej specjalności (przedmioty te to np. *Mikrobiologia, Fotografia, Ekologia krajobrazu i ochrona przyrody, Warsztat reklamy i public relations, Historia muzyki, Chór czy Wiedza o filmie*).

Ocena zgodności przyjętej punktacji ECTS z przepisami ustalającymi podstawowe wymagania w tym zakresie, w przypadku kształcenia nauczycieli i kierunków, dla których ustalono standardy kształcenia – również zgodności z odpowiednimi standardami

Raport samooceny precyzuje zasady stosowania punktacji ECTS (s. 21) i nadmienia, iż szczegółowe regulacje opracowane zostały przez uczelnianego koordynatora ECTS. Wynika z tych deklaracji, że liczba punktów wymagana do ukończenia studiów, wynosi dla studiów pierwszego stopnia – co najmniej 180, zaś jeden punkt ECTS odpowiada efektom kształcenia, których uzyskanie

wymaga od przeciętnego studenta 25 – 30 godzin pracy (jak się okaże ta zasada nie jest we wszystkich przypadkach respektowana). Warte podkreślenia jest wprowadzenie w sylabusie kategorii *Bilans punktów ECTS*, będący specyfikacją wkładu pracy studenta, na który składa się udział w zajęciach oraz praca własna.

Punktacja nie jest jednak do końca prawidłowa i zgodna z założeniami, na co można przywołać kilka przykładów: np. przedmiot *Wprowadzenie do filozofii* wyceniono na 1 punkt, i w trybie stacjonarnym obejmuje to 15 godzin wykładu, zaś zaliczenie przedmiotu odbywa się podczas egzaminu. Co więcej, nie przewidziano w tym sylabusie pracy własnej, choć pojawia się w metodach zapis *samodzielna praca z literaturą*, kiedy jednak jest dokonywana skoro nie ma pracy własnej? Nie przypisano jej żadnych punktów ECTS, a wydaje się, że przygotowanie do egzaminu również wymaga nakładu pracy, co powinno znaleźć przełożenie na zapis w *Bilansie*. Przypisanie 15 godzin pracy własnej (co niewątpliwie i tak nastąpi w rzeczywistości, choćby w postaci przygotowania się do egzaminu) dało by łącznie 30 godzin i wówczas wycena 1 ECTS-u byłaby poprawna.

Z kolei w sylabusie przedmiotu *Wprowadzenie do psychologii* przypisano 3 punkty wykładowi i 3 ćwiczeniom (łącznie 6 ECTS). Nakład pracy ujęto natomiast tak, że 70 godzin przypisano pierwszej formie pracy i 70 drugiej, bez wskazania, jaki wkład pracy studenta dla nich odrębnie przewidziano. Można to jednak ustalić analizując liczbę godzin w kontakcie (po 30 na wykład i ćwiczenia), a zatem praca własna to łącznie 80 godzin (40+40). Nie równoważy to jednak przypisanych punktów kredytowych, ponieważ ich liczba raczej wskazuje na łączną liczbę godzin 180 (przy założeniu, że 1 punkt to 30 godzin) lub 150 (gdyby przyjąć minimalną wycenę 25 godzin na 1 punkt).

Historii myśli pedagogicznej natomiast, przy łącznej liczbie 70 godzin (z pracą własną), przypisano 4 punkty ECTS. 5 punktów przypisano wkładowi pracy studenta, niemal dwukrotnie przekraczającym poprzedni wymiar, bo 130 godzinom, jakie przypadły na przedmiot *Teoretyczne podstawy wychowania*. *Pedagogika przedszkolna* wyceniona została zaś na 4 punkty, przy 95 godzinach pracy studenta. *Podstawy edukacji wczesnoszkolnej* mają wycenę 2,5 punktu za zajęcia w kontakcie z nauczycielem akademickim i 1,5 za pracę własną (odpowiednio to 45 i 30 godzin, razem 75). Przywołać warto jeszcze jeden zapis punktowy, tym razem w przedmiocie *Socjologia*, tu także zapisano, iż wykład i ćwiczenia to łącznie 60 godzin, obok zajęć zorganizowanych jest wyodrębniona praca własna, wyceniona na 80 godzin (40+40) i za to łącznie przyznano 6 punktów ECTS. Pojawił się tu jednak błąd, gdyż sumarycznie wykazano, iż daje to 150 godzin (w rzeczywistości 140). Przy czym wskazano, iż za 30 godzin wykładu uzyskuje się 1 punkt (co wskazywałoby, że wycena jest jednoznaczna), ale wówczas liczba godzin z pracą własną powinna opiewać - przy 6 punktach za przedmiot - na 180 godzin.

Ocena tego komponentu w wielu sylabusach przynosi jedną konstatację – **przypisanie punktów ECTS jest dokonane w sposób przypadkowy, nie można bowiem ustalić jednoznacznie na jakiej podstawie zostały one przydzielone poszczególnym przedmiotom. Koniecznie należy to**

poprawić, przyjmując jedną, logiczną wykładnię dla wyceny godzinowego wkładu pracy studenta.

2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość

Trudno jednoznacznie ocenić spójność efektów kształcenia i treści programowych, form zajęć czy stosowanych metod, gdyż podstawową usterką dokumentacji jest niewłaściwe bazowanie na efektach dla profilu ogólnoakademickiego, zamiast praktycznego. Treści kształcenia zostały zatem dobrane do wadliwie sformułowanych efektów i – choć rzeczywiście pod względem merytorycznym realizują podstawowe zagadnienia gwarantujące przygotowanie zawodowe pedagoga – to jednak ustalenie ich kompatybilności z wyznaczonymi niefortunnie efektami nie jest działaniem sensownym.

Ocena prawidłowości sekwencji przedmiotów i modułów określonej w planie i programie studiów

Odnosząc się do modułów, o których już pisano, a które wskazano w przedłożonych zespołowi macierzach, należy stwierdzić, że dobrym zabiegiem byłoby niewątpliwie wyłącznie przedmiotów wybieralnych. Chodzi o przedmioty ułożone diadycznie, tam, gdzie student dokonuje wyboru między dwiema propozycjami. Wówczas pojawiłyby się odrębne moduły fakultatywne, przypisane konkretnym elementom – albo z zakresu kierunkowego albo specjalnościowego. Cała niekonsekwencja łączenia przedmiotów w modułach, która budziła wątpliwości zespołu, zostałaby w ten sposób niemal wyeliminowana.

Mimo tego wadliwego uporządkowania modułów – co brzmi paradoksalnie - sekwencja poszczególnych przedmiotów jest właściwa, uporządkowana logicznie w siatkach (programach i planach studiów). Przedmioty bowiem uporządkowano według klucza sensownego pojawiania się w toku studiów, a potem (trochę jakby sztucznie) „ułożono” je w modułach matrycowych. Owa przypadkowość prawdopodobnie zrodziła nasze wątpliwości.

Co więcej, właściwie rozplanowano nie tylko poszczególne przedmioty tak, by podstawy teoretyczne wyprzedzały metodyki, ale też dobrze wprowadzono diady kursów do wyboru, umożliwiając jego dokonanie w sposób świadomy (po wprowadzeniu wcześniej odpowiednich zagadnień). Można zatem orzec, iż tworzą one właściwy porządek programu umożliwiający właściwe przygotowanie do działań praktycznych. Jedyna wątpliwość dotyczy przedmiotu terapia pedagogiczna, ale o tym powiemy w dalszej części raportu.

Ocena spójności programu i wymiaru praktyk studenckich, terminu ich realizacji oraz doboru miejsc, w których się odbywają, z celami i efektami kształcenia określonymi dla tych praktyk. Ocena

czy system kontroli i zaliczania praktyk uwzględnia możliwość nabycia przez studenta umiejętności praktycznych

Zestaw praktyk nauczycielskich opracowano wzorcowo, dobry jest zarówno ich wymiar godzinowy (200 łącznie na studiach nauczycielskich 150 ciągłych i 50 przypisanych metodykom, realizowanych jako zajęcia praktyczne w ciągu semestru; 240 na specjalności z terapią), jak i zaplanowanie tak, by były one zgodne z każdym komponentem programu studiów. Wyodrębniony został zakres praktyk przewidzianych dla modułów (np. pedagogiczno-psychologicznego oraz metodyk szczegółowych), które pojawiają się w odpowiednim czasie studiów, zawsze wieńcząc program nauczania. Dzięki temu student uczestniczy w nich będąc już przygotowanym merytorycznie do zadań, jakie będzie musiał podjąć.

W przypadku studiów nauczycielskich ważne i zasadne jest organizowanie praktyk w postaci zajęć równolegle odbywających się z metodykami, pod okiem osoby prowadzącej przedmiot. Dotyczy to zarówno zajęć w przedszkolu, jak i lekcji w klasach I-III. W zestawie dokumentacji zamieszczono sylabusy zajęć praktycznych, które sporządzone zostały podobnie jak pozostałe, a zatem dublując niektóre usterki zauważone już wcześniej. Wyraźnie znalazło się w zapisie efektów połączenie tych, które można przypisać standardowi nauczycielskiemu, czasem ujęte w języku KRK, ale też zadania przytoczone wprost, np. napisanie protokołu z hospitalacji. Co ważne, **zajęcia praktyczne winny weryfikować efekty związane z umiejętnościami i kompetencjami społecznymi, bowiem wiedzy powinny dostarczyć zajęcia z podstaw i metodyki. A w sylabusie zajęć praktycznych (w klasach I-III) przygotowanym przez jednostkę nawet szerzej reprezentowane są efekty związane z wiedzą, dodatkowo w wymiarze ogólnoakademickim.**

Praktyki na specjalności *opiekuńczo-wychowawczej z terapią pedagogiczną* mają formułę ciągłą (gdzie 1 tydzień to 24 godziny) i realizowane są następująco, na I roku na II semestrze (luty – wrzesień) następuje praktyka pedagogiczna (obserwacyjna), trwa 2 tygodnie (48 godzin); kolejny rok na IV semestrze (luty -wrzesień) – pojawia się praktyka pedagogiczna – asystencka, która trwa 5 tygodni (120 godzin), a w niej wymagane jest minimum 20 godzin samodzielnej pracy studenta, a zatem prowadzenie zajęć; III rok i V semestr (październik –styczeń) pojawia się tzw. praktyka ogólna 3 tygodnie (72 godziny).

Praktyka opiekuńczo-wychowawcza jest realizowana w szkołach (półinternat, świetlica, koła zainteresowań, organizacja wypoczynku dzieci po lekcjach oraz w czasie ferii i wakacji, a także przy pedagogu szkolnym), w domach dziecka, domach kultury i klubach osiedlowych, bursach, internatach, poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz na obozach i koloniach organizowanych przez szkoły, zakłady pracy, organizacje społeczne. Uznać należy, że dobór miejsc odbywania się tych zajęć jest właściwy dla specjalności.

Zaliczenie praktyk, tworzenie dokumentacji odbywa się pod opieką koordynatora ds. studenckich praktyk zawodowych na podstawie danych z zajęć praktycznych oraz opinii opiekuna praktyk ciągłych, działającego w ramach instytutu lub odpowiednio zakładu. Do oceny wliczana jest analiza protokołów z obserwowanych lekcji, własnych konspektów studenta oraz przeprowadzenia zajęć lub lekcji, co wskazuje na silny nacisk położony na opanowanie praktyczne kompetencji, wynikających z kwalifikacji nauczycielskich. Każdy uczestnik posiada imienny dziennik praktyk, który wypełnia pod kontrolą swojego opiekuna, u którego odbywa praktykę. W dzienniku praktyk wpisywane są wszystkie zaliczenia wykonanych czynności. Warunkiem zaliczenia praktyk jest: wywiązanie się z zadań i programu określonej praktyki, przedłożenie przez studenta stosownej dokumentacji potwierdzonej przez opiekuna praktyki, dziennika praktyk zawodowych, który zawiera pozytywną ocenę praktyki zgodną ze skalą ocen obowiązującą w uczelni, wystawioną przez opiekuna praktyki, terminowe złożenie dokumentacji, tj. planu przebiegu praktyki i dziennika praktyk.

Dokonując oceny **spójności programu i wymiaru praktyk** należy podkreślić ich pełną kompatybilność, ponieważ praktyka śródroczna pojawia się równolegle z przedmiotami specjalnościowymi, co umożliwia pełną korelację treści poznawanych podczas zajęć z doświadczeniami uzyskiwanymi w kontakcie z rzeczywistością edukacyjno-wychowawczą. **Jedyną wątpliwość, to pojawienie się przedmiotu *Terapia pedagogiczna* w planie studiów dopiero na 6 semestrze, zatem z tego zakresu praktyka nie będzie realizowana, albo nastąpi przed pojawieniem się przedmiotu dla nie niej specjalnościowego.**

Należy zaznaczyć, iż jest to jedyna niekonsekwencja w planie studiów, jeśli chodzi o sekwencję przedmiotów w kontekście pojawienia się praktyki zawodowej. Całość zakomponowania programu i charakteru praktyk oraz ich kontroli jest doskonale wypracowana w jednostce (poza tą jedną usterką).

Ocena organizacji procesu kształcenia realizowanego w ramach poszczególnych form kształcenia przewidzianych dla danego kierunku, poziomu i profilu studiów w kontekście możliwości osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia.

Obciążenie godzinowe w poszczególnych semestrach jest rozłożone w miarę równomiernie oscyluje od 300 godzin w semestrze 1, przez 415 w semestrze 4, do 200 godzin w finale edukacji – semestr 6. Jedyny mankament to organizacja zajęć tygodniowych lub zajęć zjazdowych w weekendy. **Zauważono tendencję do blokowania zajęć, zwłaszcza w trybie niestacjonarnym**, co przy np. 10 godzinnym module wykładów może oznaczać, że jedna nieobecność pozbawi studenta więcej niż 50% możliwości kontaktu z prowadzącym. Dodatkowo spędzanie 6 godzin z jednym nauczycielem akademickim na bloku choćby i ćwiczeniowym, może okazać się zbyt obciążające z punktu widzenia ergonomii, a przez to mniej efektywne.

Zespół wizytujący zaleca zmniejszenie wymiaru blokowania zajęć najwyżej do 4 godzin dydaktycznych w jednym dniu.

Ocena możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych, studentów niepełnosprawnych

Indywidualizacja procesu kształcenia dla studentów uzdolnionych, to właściwie jedynie oferta przedmiotów wybieralnych z tzw. puli dodatkowych punktów płatnych, która może rozbudować ścieżkę edukacyjną indywidualnie dostosowaną do możliwości zainteresowanego, a także możliwość studiowania na drugim kierunku, po ukończeniu I roku studiów.

Studenci mogą też korzystać z wymiany w ramach programu Erasmus, ale – z Raportu samooceny wynika, że w wymianie na razie uczestniczyli jedynie pracownicy.

Studenci niepełnosprawni mają możliwość dostosowania toku studiów do własnych możliwości, a także oferowane są im dodatkowe zajęcia z języka obcego. Co ważne, zapewniona jest im pełna obsługa związana z gromadzeniem materiałów dydaktycznych (np. kopiowanie nieodpłatne notatek).

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego ZNACZĄCO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Choć realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta, a co za tym idzie, także dobre przygotowanie do pracy zawodowej, to nie mieści się w założeniach właściwie sformułowanych efektów. Dla osiągnięcia pełnej realizacji tego kryterium należy zatem koniecznie najpierw uporządkować kwestię efektów kształcenia, przede wszystkim dostosować się do wymogów profilu praktycznego (co sygnalizowano w części 2) – tylko wówczas możliwe stanie się jednoznaczne uznanie, że przyjęty program (treści i metody) pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów – co jest przedmiotem analiz części 3.**
- 2) Zakładane treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość, ale niestety efekty kształcenia wymykają się tej kwalifikacji. Wartościowe są zwłaszcza propozycje organizacji i wymiaru praktyk oraz przedmiotów do wyboru. Dość poważną usterką jest bałagan z podziałem przedmiotów na moduły oraz nieprawidłowości dotyczące przypisywania punktacji ECTS. Koniecznie należy to poprawić, przyjmując stałą regułę przypisania odpowiedniej puli godzinowej jednolitej wycenie punktowej i logicznie porządkując przedmioty w modułach. Inne zalecenia to: usunąć niekonsekwencję w realizacji zajęć z przedmiotu terapia pedagogiczna i umieścić go przed ostatnią edycją praktyk; poprawić zawartość treściową niektórych (przykładowo wskazanych w raporcie) sylabusów.**

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów.

1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiaią osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu.

Dla realizacji procesu kształcenia na kierunku pedagogika, Uczelnia zatrudnia 41 nauczycieli akademickich. Jest wśród nich 5 doktorów habilitowanych nauk humanistycznych, (w tym 2 w zakresie pedagogiki, 1 w zakresie socjologii, 1 w zakresie filozofii, 1 w zakresie historii oświaty), 14 doktorów (7 w zakresie pedagogiki, 2 w zakresie językoznawstwa, 1 w zakresie ekonomii, 1 w zakresie sztuk muzycznych (dyrygentura), 1 nauki medyczne, 1 obszar nauk społecznych (edukacja i wychowanie niepełnosprawnych), 1 pedagogika przedszkolna) oraz 22 magistrów (5 pedagogika, 1 pedagogika i psychologia, 3 psychologia, 1 socjologia, 1 wychowanie muzyczne, 1 pielęgniarstwo, 1 muzykologia, 1 dziennikarstwo i komunikacja, 2 wychowanie fizyczne, 3 filologia angielska, 2 filologia germańska, 1 mechanika samochodowa).

Liczba pracowników naukowo – dydaktycznych umożliwia osiągnięcie założonych efektów kształcenia, natomiast ich kwalifikacje nie zawsze są właściwe dla prowadzonego kształcenia. **Analizując przyjęte efekty kształcenia dla kierunku pedagogika, oraz mając na uwadze wskazanie Uczelni, iż efekty te zostały przyporządkowane do dyscypliny pedagogika (s.1 Raportu samooceny) należy uznać, że część osób dysponuje dorobkiem naukowym potwierdzonym odpowiednimi stopniami zawodowymi i naukowymi w takich dyscyplinach jak: językoznawstwo, mechanika samochodowa, sztuka muzyczna, muzykologia, ekonomia, które nie korespondują z efektami kształcenia właściwymi dla dyscypliny naukowej – pedagogika, a część z nich nie mieści się dodatkowo w dziedzinie i obszarze nauk społecznych.**

Kwalifikacje nauczycieli akademickich realizujących zajęcia na profilu praktycznym, można określić nie tylko na podstawie dorobku w zakresie jednej z dyscyplin naukowych do których odnoszą się efekty kształcenia, ale także na podstawie doświadczenia zawodowego zdobytego poza uczelnią związanego z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla kierunku. Doświadczenie nauczycieli, którzy uzyskali stopnie zawodowe i naukowe w dyscyplinach i dziedzinach nie korelujących z przyjętymi efektami kształcenia na kierunku pedagogika przedstawia się następująco:

1. doktorzy w zakresie językoznawstwa – brak informacji na temat doświadczenia zawodowego zdobytego poza uczelnią.
2. mgr mechanik samochodowy – brak informacji na temat doświadczenia zawodowego zdobytego poza uczelnią.

3.dr sztuk muzycznych – nauczyciel w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia (od 1997r. nadal)

4. mgr muzykologii - brak informacji na temat doświadczenia zawodowego zdobytego poza uczelnią.

5.dr ekonomii – brak informacji na temat doświadczenia zawodowego zdobytego poza uczelnią (wskazane kierownictwo 3 2-tygodniowych kolonii i obozów nie można uznać za doświadczenie zawodowe).

Brak doświadczenia zawodowego nauczycieli lub jego niewłaściwość (dotyczy w/w, którzy uzyskali stopnie zawodowe i naukowe w obszarze, dziedzinie lub dyscyplinie, do których nie odnoszą się efekty kształcenia na kierunku pedagogika) z punktu widzenia kierunku studiów, wskazuje na niedysponowanie przez nich kwalifikacjami umożliwiającymi właściwą realizację efektów kształcenia na kierunku pedagogika.

Przyjęty dla wizytowanego kierunku profil praktyczny, zgodnie z § 6.pkt 3 rozporządzenia MNiSW z dnia 5 października 2011r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia, obliguje uczelnię do powierzania zajęć związanych z praktycznym przygotowaniem do zawodu nauczycielom, którzy posiadają doświadczenie praktyczne zdobyte poza uczelnią, adekwatne do prowadzonych przedmiotów.

Poniższa tabela prezentuje dorobek praktyczny nauczycieli oraz prowadzone przez nich przedmioty praktycznie przygotowujące do zawodu:

Przedmiot praktycznie przygotowujący do zawodu	Prowadzący- tytuł/stopień naukowy lub zawodowy- dyscyplina dyplomowania	Doświadczenie praktyczne zdobyte poza uczelnią
Specjalność: Edukacja wczesnoszkolna i edukacja przedszkolna		
Rytmika w przedszkolu i w klasach I – III	dr sztuk muzycznych – dyrygentura	Nauczyciel w szkole podstawowej muzycznej I i II stopnia
Gry i zabawy aktywizujące w nauczaniu (ćw)	dr hab. n.hum.w zakresie pedagogiki	brak dorobku praktycznego
Percepcja sztuki w przedszkolu	dr hab. n.hum w	brak dorobku praktycznego

i klasach 1-3 (ćw)	zakresie pedagogiki	
Metody aktywizujące w przedszkolu i klasach 1-3 (ćw)	dr n.hum. w zakresie pedagogiki	nauczyciel mianowany, Uczelnia opisując doświadczenie napisała:
Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji polonistycznej (ćw)		-jako nauczyciel klas młodszych (10 lat)
Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji przyrodniczej		- jako wychowawca świetlicy 1 rok
Trening umiejętności wychowawczych (ćw)	mgr pedagogiki	nauczyciel wychowania przedszkolnego, następnie wice dyrektor i dyrektor przedszkola
Gry i zabawy aktywizujące w nauczaniu (ćw)		
Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji matematycznej (ćw)		
Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji muzycznej	mgr muzykologii	brak inf. o doświadczeniu zdobytym poza uczelnią
Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji technicznej i komputerowej (ćw)	nie wskazano obsady	
Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji fizycznej i zdrowotnej (ćw)	mgr wychowania fizycznego	brak inf. o doświadczeniu zdobytym poza uczelnią
Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji plastycznej	dr .n.hum. w zakresie pedagogiki	brak inf. o doświadczeniu zdobytym poza uczelnią
Diagnoza i terapia dziecka w przedszkolu (ćw)	dr n. humanistycznych	brak inf. o doświadczeniu zdobytym poza uczelnią
Specjalność: Pedagogika opiekuńczo – wychowawcza z terapią pedagogiczną		
Trening umiejętności		nauczyciel wychowania

wychowawczych (ćw)	mgr pedagogiki	przedszkolnego , następnie wice dyrektor i dyrektor przedszkola
Terapia pedagogiczna (ćw)	dr n. humanistycznych	brak inf. o doświadczeniu zdobytym poza uczelnią
Drama (ćw)	nie wskazano obsady	
Tańce i zabawy przy muzyce (ćw)	mgr sztuki- wychowanie muzyczne	brak inf. o doświadczeniu zdobytym poza uczelnią
Wspomaganie rozwoju dziecka (ćw)	magister psychologii	1.psycholog szkolny w gimnazjum i szkole podstawowej 2.Psycholog w Poradni Psychologiczno – pedagogicznej 3.wychowawca w Powiatowej Palcówce Socjalizacyjnej
Bajkoterapia (ćw)		
Metodyka pracy opiekuńczo – wychowawczej (ćw)	dr n.hum. w zakresie pedagogiki	nauczyciel mianowany, Uczelnia opisując doświadczenie napisał: -jako nauczyciel klas młodszych (10 lat) - jako wychowawca świetlicy 1 rok
Metodyka pracy w szkole (ćw)	nie wskazano obsady	

Z powyższej tabeli wynika, że wiele przedmiotów praktycznych prowadzą nauczyciele, którzy nie posiadają doświadczenia praktycznego (lub Uczelnia go nie wskazała), albo doświadczenie praktyczne nie jest właściwe ze względu na nauczane przedmioty (np. Percepcja sztuki w przedszkolu i klasach 1-3 , Bajkoterapia, czy Trening umiejętności wychowawczych na specjalności pedagogika opiekuńczo- wychowawcza prowadzony przez nauczyciela przedszkola).

Należy stwierdzić, że Jednostka zatrudnia nauczycieli akademickich z doświadczeniem zawodowym zdobytym poza Uczelnią, ale wiele zajęć z zakresu praktycznego przygotowania

do zawodu jest prowadzonych przez niewłaściwie przygotowane osoby, co nie jest zgodne z § 6.pkt.3 wyżej wymienionego rozporządzenia.

- 2) *Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów.*

Po analizie pod względem formalnym akt, osób które wchodzi w skład minimum kadrowego na kierunku „pedagogika” należy uznać, iż *za wyjątkiem jednego nauczyciela akademickiego ze stopniem naukowy doktora (szczegółowe informacje w załączniku nr 5 do raportu) zostały spełnione* warunki określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445, z późn. zm.) – *minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na określonym kierunku studiów stanowi co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora, § 13 ust. 1 powyższego rozporządzenia (do minimum kadrowego studiów pierwszego stopnia wliczani są nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelni na podstawie mianowania albo umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru), oraz § 13 ust. 3 (nauczyciel akademicki może być wliczony do minimum kadrowego w danym roku akademickim, jeżeli osobiście prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku samodzielnych nauczycieli akademickich i co najmniej 60 godzin zajęć dydaktycznych w przypadku nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora lub tytuł zawodowy magistra).*

Podczas weryfikacji teczek osobowych, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, stwierdzono, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.). Kwalifikacje naukowe nauczycieli akademickich potwierdzają odpowiednie dokumenty zawarte w ich teczkach osobowych. Deklarowane doświadczenie zawodowe nauczycieli akademickich znajduje odzwierciedlenie w dokumentacji – świadectwach pracy.

Do minimum kadrowego Uczelnia wskazała 3 samodzielnych pracowników nauki (2 dr hab. n.hum. w zakresie pedagogiki , 1 dr hab. n.hum.), 6 doktorów (3 dr n.hum. w zakresie pedagogiki, 1 dr n. hum. 1 dr n.społecznych, 1 dr n.ekonomicznych) oraz 2 magistrów

psychologii. Mając na uwadze praktyczny profil kształcenia, do minimum kadrowego zaliczyć można 3 doktorów habilitowanych, 4 doktorów i 2 magistrów.

Jak wspomniano wyżej do minimum kadrowego nie można zaliczyć 2 z 6 zgłoszonych doktorów. Powyższa decyzja podyktowana jest następującymi względami:

I. doktor nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii; tytuł pracy doktorskiej- *Turystyka wiejska w rozwoju regionalnym na przykładzie południowo - wschodniej Polski*; dorobek naukowy (2013 – 2007) stanowią artykuły: *Zarządzanie oświatą w dobie niżu demograficznego*, *Strategia rozwoju ekoturystyki i turystyki kulturowej w Polsce jako odpowiedź na nowoczesne trendy w turystyce*; i prace zwarte: *Czynniki kształtujące podaż i popyt na pracę niepełnosprawnych*, *Konsumpcja w powiązaniu z jakością i gościnnością w turystyce wiejskiej*, *Aktywizacja turystyczna na obszarach wiejskich*, *Gościnność regionu i kwaterodawcy w usługach turystyki wiejskiej*, *Bieszczadzki zakapior – atrakcja turystyki kulturowej regionu*.

Doktorowi powierzono prowadzenie przedmiotów:

1. **Zarządzanie placówką oświatową**, przypisane efekty kształcenia: EK-KW_15- *ma podstawową wiedzę o uczestnikach działalności edukacyjnej, wychowawczej, opiekuńczej, kulturalnej i pomocowej*; EK_KW_19- *ma uporządkowaną wiedzę na temat zasad i norm etycznych* ; EK-KU_01 – *potrafi dokonać obserwacji i interpretacji zjawisk społecznych; analizuje ich powiązania z różnymi obszarami działalności pedagogicznej*; EK-KU_03- *potrafi posługiwać się podstawowymi ujęciami teoretycznymi w celu analizowania motywów i wzorów ludzkich zachowań, diagnozowania i prognozowania sytuacji oraz analizowania strategii działań praktycznych w odniesieniu do różnych kontekstów działalności pedagogicznej*; EK-KU_09-*potrafi ocenić przydatność typowych metod, procedur i dobrych praktyk do realizacji zadań związanych z różnymi sferami działalności pedagogicznej*. Przedmiot realizowany w wymiarze : w roku ak.2012/2013- 15 godz. wykładu, 30 godzin ćwiczeń, w roku 2013/2014- 15 godz. wykładu, 60 godzin ćwiczeń.

2.**Ochrona własności intelektualnej** – przypisane efekty kształcenia: EK-KW_17 – *ma elementarną wiedzę o bezpieczeństwie i higienie pracy w instytucjach edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych i pomocowych*; WK-KW_19 – *ma uporządkowaną wiedzę na temat zasad i norm etycznych*; EK-KU_4 – *potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę i rozwijać swoje profesjonalne umiejętności, korzystając z różnych źródeł (w języku rodzimym i obcym) i nowoczesnych technologii (ICT)*. Przedmiot realizowany w roku 2012/2013 w wymiarze 20

godzin wykładu.

Wskazane do realizacji efekty kształcenia z zakresu wiedzy i umiejętności nie są możliwe do osiągnięcia przez studentów, w sytuacji prowadzenia zajęć przez doktora nie posiadającego żadnych kwalifikacji odnoszących się do ich treści.

Z analizy dokumentów wynika, że Doktor nie posiada doświadczenia praktycznego zdobytego poza uczelnią, które można by uznać za związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia na wizytowanym kierunku (doświadczenie zdobyte poza uczelnią: kierownik kolonii (20.07.-3.08.2004r.), kierownik obozu międzynarodowego Clims (4.07.-19.07.2005r.), kierownik obozu konnego (17-30.07.2006r.)

Doktor nie wypełnia warunków określonych ani w § 12.1 ani w §12.2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445)

II. doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki; mgr wychowania technicznego w zakresie nauczania techniki i informatyki; tytuł pracy doktorskiej: *Poziom umiejętności czytania rysunków technicznych przez uczniów kończących gimnazjum*; dorobek naukowy (2008 – 2013), artykuły: *Problem czasu wolnego u osób pozostających bez pracy*; *Testy osiągnięć szkolnych narzędziem pomiaru wiadomości i umiejętności uczniów z rysunku technicznego* (w:) *Technika – Informatyka – Edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji technicznej*, tom IX, red. W. Furmanek; *Umiejętność porozumiewania się jedną z umiejętności kluczowych*; *Rozwijanie umiejętności czytania rysunków technicznych na lekcjach techniki – na przykładzie klasy 4 szkoły podstawowej* (w:) *Edukacja – Technika – Informatyka. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji technicznej i zawodowej*, tom XI, red. W. Furmanek; *Ojczyzna najwyższą wartością* (w:) *Wartości w pedagogice. Ojczyzna jako kategoria współczesnej pedagogiki*, red. W. Furmanek; *Rozwijanie myślenia technicznego uczniów*; *Rozwijanie myślenia technicznego graficznego uczniów* (w:) *Edukacja – Technika – Informatyka. Wybrane problemy edukacji technicznej i zawodowej*, Rocznik Naukowy nr 1/2010; *The history of the subject of technology* (w:) *Technológia vzdelávania. Nr 8/2010, UKF, Nitra.*; *Znaczenie rodziny w wychowaniu do wolności* (w:) *Wartości w pedagogice. Teoria i praktyka*, red. W. Furmanek; *Rozwijanie twórczej aktywności uczniów*, „Edukacja – Technika – Informatyka”, „Rocznik Naukowy” nr 2, cz.1: *Wybrane problemy edukacji technicznej i zawodowej*; *Rozwijanie zainteresowań technicznych uczniów* (w:) *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*, red. M. Duris; *Problematyka badania umiejętności czytania w refleksji pedagogicznej*. *Edukacja – Technika – Informatyka. Wybrane problemy edukacji technicznej i zawodowej*. „Rocznik Naukowy” nr 3/2012-1; *Przedsiębiorczość w pracy zawodowej* (w:) *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*; *Granice wolności w edukacji szkolnej* (w:) *Wartości w pedagogice. Wolność, odpowiedzialność, godność we współczesnej pedagogice*,

red. W. Furmanek; *Rozwijanie twórczej aktywności uczniów na lekcjach techniki* (w:) *Edukacja – Technika – Informatyka. Wybrane problemy edukacji technicznej i zawodowej. „Rocznik Naukowy” nr 4/2013-1. Rzeszów 2013.*

Praca awansowa (a także magisterium) oraz większość dorobku naukowego nie mieści się w przyjętej koncepcji kształcenia na kierunku pedagogika wyrażonej efektami kształcenia. Wskazuje to, że nie są spełnione wymagania określone w **§12.1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445)**

Doktor nie posiada doświadczenia zawodowego zdobytego poza uczelnią. Jednostka wskazała jedynie, iż pracuje on w innej uczelni na kierunku Inżynieria Bezpieczeństwa. **Nie spełnia więc także wymogu określonego w § 12.2 w/w rozporządzenia.**

W roku akademickim 2012/2013 doktorowi powierzono do prowadzenia następujące przedmioty: 1.*Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji plastycznej i technicznej* (15 godz.wykładu, 60 godzin ćwiczeń) ;2. *Pedagogika społeczna* (90 godzin wykładu i 150 godzin ćwiczeń,3. *Seminarium dyplomowe* (30 godzin)i 4. *Teoretyczne podstawy kształcenia* (15 godzin wykład). (Brak odniesienia do efektów kształcenia spowodowany jest tym, iż nauczane przedmioty realizowane były w ramach planów sporządzonych w oparciu o standardy kształcenia).

W bieżącym tj. 2013/2014 roku akademickim doktor nie złożył oświadczenia w sprawie zaliczenia go do minimum kadrowego, nie prowadzi też na kierunku pedagogika żadnych zajęć dydaktycznych. Tym samym nie spełnia wymogów określonych w art.112a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, oraz **§ 13.pkt.3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445)**

Ani w roku 2012/2013 ani w roku 2013/2014 doktor nie może być zaliczony do minimum kadrowego kierunku pedagogika ponieważ nie spełnia wymogów określonych prawem.

Reasumując należy stwierdzić, że do minimum kadrowego kierunku pedagogika, studia I stopnia, profil praktyczny zaliczyć można : 3 doktorów habilitowanych, 4 doktorów i 2 magistrów. W minimum kadrowym brakuje 1 doktora , co nakazuje stwierdzić, że Uczelnia nie wypełniła zapisu **§ 14.pkt.1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445)** czyli **nie posiada wymaganego prawem minimum kadrowego.**

Minimum kadrowe, jest wprawdzie niekompletne, ale w miarę stabilne, ponieważ wszyscy samodzielni pracownicy nauki i doktorzy zostali zatrudnieni pomiędzy 2003 a 2011 rokiem (2003r – 1 osoba, 2009r. -3 osoby, 2010r. -2 osoby, 2010r. – 2 osoby, 2011r. -1 osoba). Dwóch

magistrów, zatrudniono na miejsce 1 doktora w roku 2012.

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów kierunku **spelnia** wymagania § 17 ust. 1 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445) wynosi **ok. 1:20** (167 studentów : 8 tj. 3 dr hab. + 4dr + 1dr(1mgr+1mgr)).

Obsada zajęć dydaktycznych na wizytowanym kierunku nie zawsze jest poprawna, na co wskazuje poniższa tabela:

Obsada zajęć niezgodna z kwalifikacjami – minimum kadrowe

Lp.	Tytuł/stopień naukowy z podaniem dziedziny/ dziedziny i dyscypliny	Specjalność naukowa określona dorobkiem naukowym/ doświadczenie praktyczne	Prowadzone zajęcia dydaktyczne niezgodne z kwalifikacjami
1.	dr hab.n.hum w zakresie pedagogiki	podręczniki multimedialne, dydaktyczne programy komputerowe (monografie: Edukacyjne zastosowanie hipermediów, Podręcznik multimedialny; Modelowanie podręczników techniki – informatyki)	1.Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji plastycznej i technicznej * 2.Współczesne systemy edukacji 3.Historia myśli pedagogicznej 4.Percepcja sztuki w przedszkolu i klasach 1-3 5.Pedagogika społeczna
2.	dr n.hum. w zakresie pedagogiki	specjalność naukowa niemożliwa do określenia w kontekście przedstawionych publikacji. Wskazane publikacje nie korelują ze wskazaną przez dr specjalnością. Dorobek praktyczny zdobyty w pomocy społecznej i szkole choć nie zawsze wskazany jednoznacznie np. nauczyciel klas młodszych)	1.Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji polonistycznej – wykład* 2.Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji środowiskowej- wykład* 3.Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji przyrodniczej- wykład* 4.Wybrane zagadnienia z pedagogiki specjalnej 5.Metodyka pracy opiekuńczo – wychowawczej 6.Wybrane zagadnienia z pedagogiki specjalnej 7.Podstawy edukacji wczesnoszkolnej – wykład* 8.Pedagogika wczesnoszkolna – wykład* 9.Wychowanie literackie 10.Literatura dla dzieci
3.	dr n. hum.	mgr pedagogiki, tytuł pracy dr: Adaptacja do roli społecznej studenta w warunkach uczelni pedagogicznej. Dorobek naukowy to 6 artykułów dotyczących przekazu kultury	1.Pedagogika przedszkolna z metodyką 2.Terapia pedagogiczna 3.Diagnoza i terapia dziecka w przedszkolu 4.Podstawy edukacji przedszkolnej 5.Pedagogika przedszkolna

		duchowej, wspierania rozwoju dziecka, bajki terapeutycznej, praw dziecka i Korczaka. Brak doświadczenia praktycznego	6.Poradnictwo pedagogiczne
4.	dr nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii	turystyka	1.Ochrona własności intelektualnej
5.	dr n.hum w zakresie pedagogiki	przede wszystkim problematyka przemocy, w małym zakresie rodzina i aksjologiczne uwarunkowania edukacji i wychowania brak inf. na temat studiów podyplomowych z logopedii	1.Logopedia
6.	mgr psychologii	dorobek praktyczny	1.Bajkoterapia 2.Bajkoterapia w przedszkolu i klasach 1-3

Obsada zajęć niezgodna z kwalifikacjami – nauczyciele spoza minimum kadrowego. Uczelnia przedstawiła **tylko obsadę zajęć w roku akademickim 2012/2013** (Raport samooceny, załącznik 2)

Lp.	Tytuł/stopień naukowy z podaniem dziedziny/ dziedziny i dyscypliny	Specjalność naukowa określona dorobkiem/doświadczenie praktyczne zdobyte poza uczelnią	Prowadzone zajęcia dydaktyczne niezgodne z kwalifikacjami
1.	mgr psychologii	doświadczenie praktyczne (psycholog szkolny, kierownik świetlicy)	1.Wybrane elementy patologii społecznych
2.	mgr pedagogiki w zakresie wych przedszkolnego	doświadczenie praktyczne – nauczyciel przedszkola, dyrektor przedszkola	1.Trening umiejętności wychowawczych
3.	dr n.hum.w zakresie pedagogiki	doświadczenie praktyczne – nauczyciel Zespołu Szkół Energetycznych – 1 rok	1.Zawodownawstwo 2.Poradnictwo specjalne
4.	dr n.hum. w zakresie pedagogiki	brak informacji	1.BHP (wykłady)
5.	dr n.hum.	jako specjalizację Uczelnia podała nauki humanistyczne	1.Socjologia wychowania
6.	mgr pedagogiki	doświadczenie praktyczne – nauczyciel nauczania zintegrowanego	1.Wybrane zagadnienia

		w szkole i przedszkolu	pedagogiki specjalnej wyklady 2.Poradnictwo pedagogiczne wyklady 3.Praca z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych wyklady
7.	dr sztuk muzycznych	dyrygentura	1.Rytmika w przedszkolu i w klasach 1-3*
8.	mgr dziennikarstwa i komunikacji społecznej	dziennikarstwo, komunikacja społeczna	1.Wybrane elementy patologii społecznych wyklady i cw
9.	mgr pedagogiki	resocjalizacja z animacją kultury	1.Socjoterapia
10.	mgr wychowania fizycznego	wychowanie fizyczne	1.Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji fizycznej* wyklady i cw
11.	mgr inż. mechaniki	samochody i ciągniki	1.Technologia informacyjna
12.	mgr pedagogiki	psychoprofilaktyka społeczna	1.Historia myśli pedagogicznej
13.	mgr muzykologii	muzykologia	1.Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji muzycznej *

***brak informacji na temat przygotowania metodycznego w zakresie edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej.**

Oprócz nieprawidłowo przydzielonych zajęć do prowadzenia, w Jednostce można zaobserwować praktykę odchodzenia od uznawania specjalności naukowej na rzecz kreowania nauczycieli „od wszystkiego”, co jak wiadomo nie ma nic wspólnego z kształceniem akademickim. Praktyka ta dotyczy przede wszystkim osób wchodzących do minimum kadrowego (zakwalifikowanych na podstawie stopni naukowych i dorobku naukowego). Przykładem może być dr n. humanistycznych w zakresie pedagogiki, który prowadzi następujące przedmioty: 1.Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji polonistycznej (w+cw), 2. Teoretyczne i metodyczne podstawy edukacji środowiskowej (w+cw), 3.Literatura dla dzieci (cw), 4. Wybrane zagadnienia z pedagogiki specjalnej (w), 5.Pedagogika wczesnoszkolna z metodyką (w+cw), 6.Metodyka pracy opiekuńczo – wychowawczej (w+cw), 7.Wychowanie literackie (cw), 8.Metody aktywizujące w przedszkolu i klasach 1-3 (cw), 9.Seminarium dyplomowe. Można mieć przekonanie, że doktor ten teoretycznie może poprowadzić wszystkie przedmioty na specjalności wczesnoszkolnej.

Takich przykładów jest kilka.

ZO odbył hospitację 6 losowo wybranych zajęć. Jedne z nich zostały ocenione jako bardzo słabe i merytorycznie i metodycznie. Trzy prezentowały bardzo dobry poziom, były prowadzone aktywnie, zgodnie z zapisanymi tematami w sylabusach. Pozostałe dwa zajęcia posiadały błędy merytoryczne i metodyczne, stąd ich ocena nie jest wysoka.

Zajęcia ocenione jako bardzo słabe prowadzone były przez dr nauk humanistycznych, specjalizującego się w edukacji technicznej, który nie został zaliczony do minimum kadrowego z powodów o których szczegółowo pisano powyżej, a Uczelnia w Raporcie samooceny, nie wykazała zajęć przydzielonych Doktorowi do prowadzenia w roku 2013/2014 (załącznik nr 1).

Dokładna informacja o hospitowanych zajęciach i ich oceny znajdują się w **załączniku nr 6**.

3) Jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

Zasady zatrudniania nauczycieli akademickich, zarówno na podstawie mianowania, jak i umowy o pracę określa statut PWSZ w Sanoku, przyjęty uchwałą Senatu z dnia 24 lutego 2006r. a znowelizowany przez Senat 22 lutego 2012r.

Ze statutu wynika, że zatrudnienie w Uczelni następuje w drodze konkursu ogłaszanego przez Rektora. Zasady i warunki konkursu ogłaszane są każdorazowo na stronach internetowych Uczelni, ale także na stronach internetowych urzędu obsługującego Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego oraz na stronach internetowych Komisji Europejskiej w europejskim portalu dla mobilnych naukowców. Wyniki konkursu rozstrzyga powołana przez Rektora Komisja konkursowa w skład której wchodzi; wskazany przez Rektora prorektor jako przewodniczący, osoba mająca być bezpośrednim przełożonym zatrudnianego, oraz co najmniej dwie osoby reprezentujące tę samą lub pokrewną dyscyplinę naukową ze stopniem lub tytułem nie niższym, niż stopień lub tytuł naukowy kandydata przystępującego do konkursu.

Kryteriami kwalifikacyjnymi brany pod uwagę przy zatrudnianiu pracownika na zasadzie mianowania lub umowy o pracę są osiągnięcia dydaktyczne, naukowe i organizacyjne oraz możliwość wliczenia go do minimum kadrowego kierunku.

Komisja konkursowa przedstawia Senatowi Uczelni informację o przebiegu konkursu oraz własne stanowisko w sprawie zatrudnienia. Decyzję o zatrudnieniu ostatecznie podejmuje Senat.

Przedstawiona procedura zatrudniania nauczycieli akademickich w PWSZ w Sanoku jest **bardzo poprawna**, a jej przestrzeganie może służyć właściwie prowadzonej polityce kadrowej. Niepoprawność w obsadzie zajęć dydaktycznych czy zaliczania osób do minimum kadrowego opisane powyżej wskazują jednak, że przyjęta procedura nie zawsze jest stosowana.

Wizytowana Jednostka podejmuje działania mające na celu tworzenia warunków do rozwoju naukowego zatrudnionej kadry. Działania te mają swoje odzwierciedlenie w dwóch uchwałach Senatu, a mianowicie: w uchwale nr 46/V/13 z dnia 23 maja 2013r. w sprawie warunków przyznawania nauczycielom akademickim stypendiów doktorskich i habilitacyjnych z własnego funduszu stypendialnego uczelni oraz trybu i formy finansowania/dofinansowania przewodów naukowych, postępowań habilitacyjnych nauczycieli akademickich zatrudnionych w uczelni, oraz w uchwale nr 47/V/13 z dnia 23 maja 2013r. w sprawie określenia zakresu i zasad finansowania rozwoju kadry naukowej i prac badawczych prowadzonych przez nauczycieli akademickich.

Uchwała senatu nr 46/V/13 szczegółowo określa zasady ubiegania się i przyznawania stypendiów doktorskich i habilitacyjnych oraz finansowania lub współfinansowania przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych. Wszelkie formy wsparcia finansowego dotyczą osób zatrudnionych w Uczelni jako w podstawowym miejscu pracy, wyrażających zgodę na zaliczenie ich do 2 minimów kadrowych przez okres minimum 3 lat po uzyskaniu awansu naukowego.

W ciągu 3 lat Uczelnia przyznała 3 stypendia doktorskie (2011/2012 – 1, 2012/2013 – 1, 2013/2014 -1), żadnego habilitacyjnego. Nikt z pracowników nie korzystał też z urlopu naukowego na przygotowanie rozprawy doktorskiej czy habilitacyjnej.

Uchwała senatu nr 47/V/13 jasno precyzuje tryb i formę finansowania lub dofinansowania publikacji naukowych i dydaktycznych nauczycieli akademickich, udziału w konferencjach, sympozjach, seminariach i warsztatach oraz zasad dofinansowywania organizowanych przez PWSZ w Sanoku konferencji , sympozjów i seminariów. Przyznawanie środków finansowych przez Uczelnię na wszelkiego rodzaju publikacje dotyczy nauczycieli akademickich zatrudnionych w Uczelni jako podstawowym miejscu pracy, w pełnym wymiarze czasu, przynależących do minimum kadrowego określonego kierunku, którzy przepracowali w Uczelni przynajmniej dwa lata. Te same zasady obowiązują przy publikacji artykułów w *Zeszytach Naukowych PWSZ w Sanoku* ,jak również różnych wyjazdach naukowych.

Zawarte w uchwale procedury są realizowane, czego wynikiem są liczne publikacje pracowników (punkt 6 raportu oceny), cyklicznie wydawane *Zeszyty Naukowe PWSZ w Sanoku* a także wyjazdy nauczycieli na konferencje naukowe i sympozja.

Zgromadzeni - nielicznie - na spotkaniu z ZO PKA nauczyciele (8.11.2013r. g.13⁰⁰, liczba osób – 10), bardzo pozytywnie wypowiadali się na temat działań Uczelni wspierających ich rozwój naukowy i dydaktyczny. Pozytywnie ocenili także kierowanie uczelnią, przyczyniające się do jej rozwoju i realizowania misji (m.in. programy unijne umożliwiające poprawę bazy dydaktycznej). W związku z tym, że spotkanie miało raczej charakter kameralny (10 osób) skoncentrowało się na problematyce tworzenia efektów kształcenia, które nauczycielom ak. nastroczały wielkie problemy.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego³ częściowo

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Uczelnia zatrudnia pracowników naukowo – dydaktycznych, których liczba umożliwia osiągnięcie założonych efektów kształcenia, natomiast ich kwalifikacje nie zawsze są właściwe dla prowadzonego kształcenia. Osoby, które uzyskały stopnie zawodowe i naukowe w takich dyscyplinach jak: literaturoznawstwo, pielęgniarstwo, mechanika samochodowa, sztuka muzyczna, muzykologia, ekonomia oraz nie legitymują się odpowiednim doświadczeniem zawodowym zdobytym poza uczelnią nie posiadają kwalifikacji umożliwiających osiągnięcie efektów kształcenia przyjętych dla kierunku pedagogika i przyporządkowanych przez Uczelnię tylko i wyłącznie do dyscypliny naukowej pedagogika. Ponadto nie wszystkie przedmioty z zakresu praktycznego przygotowania do zawodu prowadzone są przez osoby posiadające doświadczenie korelujące z nauczaniem przedmiotem, a zdobyte poza uczelnią.

2) Uczelnia nie posiada wymaganego prawem minimum kadrowego na kierunku pedagogika, profil praktyczny, ponieważ do rzeczonoego minimum można zaliczyć : 3 samodzielnych pracowników nauki, 4 doktorów i 2 magistrów. W minimum kadrowym brakuje 1 doktora.

W procesie kształcenia biorą udział nauczyciele akademicki z doświadczeniem praktycznym zdobytym poza uczelnią, z tym że prowadzą oni nie tylko zajęcia praktyczne, ale także teoretyczne (wykłady) co uznać należy za niewłaściwą praktykę.

Wiele zajęć dydaktycznych przydzielonych jest pracownikom nie posiadającym kompetencji do ich prowadzenia. Uczelnia stosuje także praktykę przydzielania jednemu nauczycielowi akademickiemu bardzo wielu zajęć dydaktycznych, powodując zatracenie ich akademickiego charakteru.

3) Politykę kadrową, jak również działalność służącą tworzeniu warunków do rozwoju naukowego i dydaktycznego zatrudnionych nauczycieli akademickich, dla których uczelnia jest pierwszym miejscem pracy, ocenić należy pozytywnie.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych.

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniającą potrzeby osób niepełnosprawnych.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku posiada pięć budynków o łącznej powierzchni użytkowej 7 187,53 m². Cztery budynki zlokalizowane są w Sanoku przy ulicy Mickiewicza 21. Należą do nich budynek „A” (1 584,82 m²), „B” (1 580,27 m²), „D” (1 042,70 m²) oraz „F” tzw. „Arsenał” (1 637,48 m²). Wyżej wymienione budynki tworzą zwarty kampus uczelniany. Piąty budynek (budynek „C” - 1 142,48 m²) mieści się przy ulicy Reymonta 6.

Oceniana Uczelnia posiada obiekty dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Należą do nich, budynek „F” gdzie swoją siedzibę ma Instytut Rolnictwa, Biblioteka Uczelniana, budynek „C” mieszczący Instytut Techniczny oraz budynek „D” w którym mieści się **Zakład Pedagogiki**. W budynku „F”, „D”, i „C”, wykonane są podjazdy do drzwi wejściowych oraz do dźwigu osobowego, który umożliwia studentom transport na wyższe piętra.

Pracownie komputerowe, z których korzystają studenci podczas zajęć z technologii informacyjnej umiejscowione są w budynku „A”. Studenci mają możliwość korzystania z 9 pracowni komputerowych, wyposażonych w 125 stanowisk. Dodatkowym atutem są stanowiska pracowni komputerowej przeznaczone dla nauczycieli akademickich (6 stanowisk). Pracownie komputerowe wyposażone są w bardzo bogate oprogramowanie wśród których są: MS Windows 98 SE, MS NetOp School 2.0, MS WindowsXP Standard, Corel Draw Pack 12, Pakiet Adobe CS3 jak i bardziej specjalistyczne, np. pakiety inżynierskie Autodesk Inventor 10, Borland Deiphi 7, CATIA V5 R18, Moldex 3D, Wonderware, MSC Software oraz Matlab & Simulin do projektowania w Instytucie Techniki, pakiety do nauki języków obcych: angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego (z wymaganym osprzętem). Uczelnia posiada również dostęp do Internetu 8 Mbp.

Uczelnia stwarza również możliwości do prowadzenia zajęć w formie prezentacji multimedialnych, bowiem każda pracownia wyposażona jest w rzutnik multimedialny i laptopa. Dodatkowo Jednostka dysponuje rzutnikami multimedialnymi współpracującymi z komputerami, a także tradycyjnymi rzutnikami slajdów oraz foliogramów, mapami i innymi typowymi pomocami dydaktycznymi, co znalazło swoje potwierdzenie podczas hospitacji zajęć. Pracownicy i studenci pozytywnie wypowiadali się na temat infrastruktury dydaktycznej.

W Uczelni każda sala posiada dostęp do Internetu za pomocą przewodowej sieci LAN, natomiast sale językowe (cztery sale) są dodatkowo wyposażone we wszystkie niezbędne urządzenia do prowadzenia zajęć z języka obcego tj. magnetofony, telewizory, magnetowidy z zestawem kaset do nauki języków. Od roku akademickiego 2013/2014 PWSZ ma w planach wdrożenie System e – druku.

Pewnym mankamentem jest brak własnego obiektu sportowego. W związku z tym zajęcia z wychowania fizycznego odbywają się Szkole Podstawowej nr 4 w Sanoku przy ulicy Sadowej 12.

Uczelnia rozpoczęła przedsięwzięcie inwestycyjne pn. *„Przebudowa i rozbudowa kompleksu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku o centrum sportowo – dydaktyczne”*. Realizowany projekt ma na celu m.in. budowę hali sportowej dla studium wychowania fizycznego, co zapewni studentom swobodny dostęp do sali gimnastycznej, siłowni i sauny. Ponadto dzięki projektowi Uczelnia powiększy swoją bazę o dodatkowe sale audytoryjne i pomieszczenia dydaktyczne. W wyniku działań inwestycyjnych zostaną osiągnięte następujące efekty rzeczowe: kubatura 48000 m³, pow. użytkowa 4503 m².

Studenci i pracownicy mogą korzystać z ciepłych napojów i posiłków serwowanych w barze zlokalizowanym w budynku A. Powierzchnia baru wynosi 54m² i mieści jednorazowo 30 osób. Dodatkowo w Uczelni znajdują się 4 automaty do ciepłych i zimnych napoi rozmieszczone w budynkach B, C i F.

Udogodnieniem dla studentów jest zainstalowane od roku 2013 w budynku F ksero

samoobsługowe.

Studenci i pracownicy, dobrze ocenili warunki socjalne.

Uczelnia posiada bibliotekę, która jest ogólnouczelnianą jednostką organizacyjną o zadaniach naukowych, dydaktycznych, naukowo-technicznych i usługowych. W skład biblioteki wchodzi: czytelnia, wypożyczalnia oraz archiwum. Biblioteka powstała 1 stycznia 2003 roku. Na dzień 12.11.2013 r. księgozbiór z zakresu pedagogiki, psychologii, socjologii liczył 863 tytuły wydawnictw zwartych. Biblioteka prenumeruje 10 tytułów czasopism z dziedziny pedagogiki: *Kwartalnik Edukacyjny*, *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, *Niebieska Linia*, *Wychowanie w Przedszkolu*, *Charaktery*, *Psychologia w Szkole*, *Przegląd Psychologiczny*, *Nauczyciel i Szkoła*, *Przegląd Pedagogiczny*, *Innowacje w Edukacji Akademickiej*. Biblioteka korzysta z bazy Wiley Online Library – posiadając dostęp do 1367 czasopism elektronicznych poprzez licencję narodową podpisaną przez ICM na rzecz instytucji akademickich w Polsce. Księgozbiór obecnie liczy 16 272 woluminów, 187 pozycji zbiorów specjalnych, 23 pozycje zbiorów kartograficznych. Dodatkowo biblioteka prenumeruje 49 tytułów czasopism. W bibliotece funkcjonuje dodatkowe stanowisko komputerowe dla studentów niepełnosprawnych.

Czytelnia składa się z 21 miejsc, w tym 15 stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu – 12 stanowisk ogólnodostępnych, dwa stanowiska komputerowe, wyposażone w laptopy oraz drukarkę skaner i kopiarkę, z przeznaczeniem dla studentów niepełnosprawnych oraz stanowisko z dostępem on-line do pełnotekstowych baz czasopism *Science* i *Nature*. Wyposażenie biblioteki w System Informatycznej Obsługi Biblioteki SOWA sprawia, że studenci i pracownicy mają możliwość przeglądania w Internecie katalogu biblioteki oraz internetowej rezerwacji, zamawiania oraz prolongaty książek. Ponadto w czytelni na każdym stanowisku komputerowym istnieje możliwość skorzystania z następujących baz: *Wiley Online Library* – dostęp do 1 367 tytułów czasopism elektronicznych poprzez licencję narodową podpisaną przez ICM na rzecz instytucji akademickich w Polsce, *BazTech* - baza danych o zawartości polskich czasopism technicznych, *Czytelnia Medyczna* – publikacje medyczne on-line oraz baz anglojęzycznych *Scopus* i *PubMed*. Uczelnia podjęła działania związane z tworzeniem pełno tekstowej e-biblioteki w oparciu o system dLibra.

Dodatkowo studenci mają możliwość korzystania z innych bibliotek zlokalizowanych na terenie miasta Sanok (Miejskiej Biblioteki Publicznej i Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej Filia w Sanoku). Uczelnia w tym celu podpisała umowę z Miejską Biblioteką Publiczną (umowa zawarta dnia 8 kwietnia 2011 r) oraz Pedagogiczną Biblioteką Wojewódzką (umowa zawarta dnia 23 marca 2012 r.).

Miejska Biblioteka Publiczna dysponuje 50-tysięcznym księgozbiorem, z możliwością wyszukiwania książek w katalogu komputerowym, dostępne opcje wyszukiwania: autor, tytuł, hasło przedmiotowe i inne, wolny dostęp do półek, wyodrębnione działy, możliwość telefonicznego prolongowania wypożyczeń. Natomiast Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka Filia w Sanoku obecnie liczy ok. 50 tysięcy woluminów. Są to głównie pozycje z pedagogiki i psychologii, gdyż w

większości gromadzony księgozbiór dostosowany jest do potrzeb kształcących i doskonalących się nauczycieli, przy uwzględnieniu reformy oświatowej.

Na podkreślenie zasługuje również fakt, że Zakład Pedagogiki w celu ciągłego zwiększania jakości kształcenia praktycznego studentów dysponuje własnym zapleczem materiałów metodycznych i merytorycznych. Należą do nich m.in. tunel animacyjny, klanza, gry edukacyjne, podręczniki szkolne, literatura fachowa.

Uczelnia posiada bazę dla praktyk studenckich odpowiednią do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Praktyki na specjalności pedagogika opiekuńczo – wychowawcza z terapią pedagogiczną realizowana jest w szkołach, internatach, domach dziecka, poradniach psychologiczno – pedagogicznych itp., a na specjalności zintegrowana edukacja wczesnoszkolna i edukacja przedszkolna w szkołach i przedszkolach. Uznać należy, że dobór miejsc odbywania praktyk jest właściwy dla specjalności.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Uczelnia dysponuje kompleksem budynków zlokalizowanych w bliskiej odległości do siebie, co znacznie ułatwia organizację zajęć i komfort studiowania. Wyposażenie sal dydaktycznych, ich liczba i dostępność jest wystarczająca. Budynki są przystosowane do osób niepełnosprawnych w stopniu podstawowym, ale Uczelnia systematycznie wprowadza kolejne udogodnienia dla osób wymagających specjalnych pomocy w procesie studiowania. Mocną stroną ocenianej jednostki są również plany inwestycyjne.

Instytut Humanistyczno - Artystyczny posiada dobrą bazę dydaktyczną, na którą składają się sale wykładowe, ćwiczeniowe i komputerowe, wyposażone w sprzęt multimedialny umożliwiający właściwą realizację procesu dydaktycznego, jak również udogodnienia dla studentów niepełnosprawnych.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów.

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej.

Zakres działalności naukowej prowadzonej w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku określony jest przez Senat i dotyczy: wydawania Zeszytów Naukowych PWSZ, działalności wydawniczej (publikowanie skryptów, podręczników, rozpraw i monografii wspomagających kształcenie studentów na prowadzonych w uczelni kierunkach i specjalnościach), finansowania lub dofinansowywania publikacji nauczycieli

akademickich, monografii i artykułów, tomów pokonferencyjnych. Oprócz tego działalność naukowa Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku obejmuje zadania tak jak: współpracę w ramach podpisanych przez uczelnię umów patronackich i umów o współpracy naukowo-dydaktycznej, organizację konferencji, seminariów i debat naukowych dla pracowników i studentów z udziałem zaproszonych gości, w tym przedstawicieli uniwersytetów, instytucji i placówek, z którymi uczelnia współpracuje, aktywizację studentów w celu wdrażania ich w pracę naukową poprzez publikowanie artykułów naukowych, współpracę z samorządem studenckim oraz tworzenie kół naukowych i kół zainteresowań.

Zakład Pedagogiki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku prowadzi badania pilotażowe w Hospicjum w Dąbrowie Tarnowskiej i Krakowie (na potrzeby pracy habilitacyjnej nauczyciela akademickiego z tytułem naukowym doktora) oraz badania z zakresu edukacji architektonicznej – architektura edukacji.

Pracownicy Zakładu Pedagogiki na spotkaniu potwierdzili dobrą współpracę z władzami Instytutu i Uczelni w zakresie możliwości rozwoju naukowego, w tym prowadzenia badań i uczestnictwa w konferencjach naukowych.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego⁴ nie dotyczy, kształcenie prowadzone jest w zakresie studiów I stopnia

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Pracownicy zakładu Pedagogiki prowadzą badania naukowe, natomiast nie jest to szczegółowo dokumentowane. Pracownicy uzyskują wsparcie w zakresie dofinansowania publikacji naukowych, konferencji naukowych i awansów naukowych.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię.

1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów;

Ocena czy zasady rekrutacji umożliwiają dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Ocena czy nie zawierają regulacji dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Ocena zasad ustalania wielkości rekrutacji - uwzględnienie związku liczby rekrutowanych studentów z potencjałem dydaktycznym jednostki i jakością kształcenia;

System rekrutacji kandydatów na studia wynika z corocznych uchwał Senatu. Dotyczą one zasad rekrutacji na poszczególne kierunki/specjalności oraz limitów przyjęć kandydatów na pierwszy rok studiów. Rekrutacja na studia prowadzona jest przez Uczelnianą Komisję Rekrutacyjną powoływaną przez Rektora. Informacje dla kandydatów na studia w sposób ciągły dostępne są na stronie internetowej Uczelni. Zawierają one w szczególności pełną wersję uchwały rekrutacyjnej określającą warunki i tryb rekrutacji na kierunki studiów prowadzone na Uczelni oraz syntetyczną informację o sylwetce absolwenta i planach studiów. Kryteria przyjęć kandydatów na studia opisane są w sposób zrozumiały i klarowny. Rekrutacja na ocenianym kierunku odbywa się w formie konkursu wyników na świadectwie dojrzałości. Rekrutacja uwzględnia zasadę równych szans i nie wprowadza regulacji dyskryminujących jakąkolwiek grupę kandydatów.

2. System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen;

Ocena prawidłowości określenia nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia – ogólnych, specyficznych i szczegółowych (dla kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu, modułu kształcenia);

Zgodnie z opinią studentów, programy studiów, liczba godzin z poszczególnych przedmiotów są dostosowane do zakresu materiału i czasu potrzebnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

W opinii studentów przedstawionej podczas spotkania z ZO PKA, czas przeznaczony na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia został określony w sposób prawidłowy.

Ocena czy system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandaryzowane;

System osiągnięć studentów jest w opinii studentów zrozumiały, obiektywny i sprawiedliwy oraz zorientowany na proces uczenia się. Zgodnie z opinią studentów wyrażoną podczas spotkania z ZO zakładane efekty kształcenia są sprawdzalne. Studenci są oceniani obiektywnie oraz mają zapewnioną możliwość wglądu do swoich prac, w celu uzyskania informacji na temat popełnionych błędów. Wymagania oraz forma weryfikacji efektów kształcenia jest przedstawiana na pierwszych zajęciach dydaktycznych przez prowadzących, ponadto informacje na ten temat są dostępne na stronie internetowej oraz w dziekanacie. Według studentów, warunki i forma zaliczenia końcowego są powszechnie znane i obowiązują wszystkich studentów jednakowo. Bieżąca weryfikacja osiągnięć studenta oraz ocena aktywności podczas zajęć stymuluje proces uczenia się. Studenci pozytywnie oceniają sposób formułowania ocen przez prowadzących.

3) Struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów;

Ocena możliwości mobilności studentów stworzonych przez plan studiów i organizację procesu kształcenia na ocenianym kierunku. Ocena działań wspierających mobilność studentów, w tym związanych z popularyzacją wiedzy na temat systemu ECTS, kraju jak i za granicą;

Studenci podczas spotkania z ZO wykazali małe zainteresowanie tematyką mobilności studenckiej. Na ocenianym kierunku jest możliwość skorzystania z programu wymiany międzyuczelnianej w ramach programu Erasmus oraz w ramach innych umów bilateralnych. W opinii studentów działania podejmowane przez Jednostkę w celu popularyzacji wymiany międzynarodowej oraz wiedzy o systemie ECTS są odpowiednie. Dotychczas zainteresowanie studentów ocenianego kierunku było niewielkie. Studenci zdecydowanie chętniej wyjeżdżają na praktyki studenckie niż na studia. W roku akademickim 2012/2013 na praktyki studenckie wyjechało 7 studentów, ale nikt nie wyjechał na studia. Studenci tłumaczą małe zainteresowanie wymianami zagranicznymi głównie kwestiami

finansowymi. W ich opinii stypendium oferowane na wyjazd jest zbyt niskie, aby pokryć koszty utrzymania zagranicą.

Uczelnia nie bierze udziału w krajowych wymianach studenckich.

Podczas spotkania studenci wyrazili opinię, iż poziom nauczania języków obcych oraz oferta lektoratów jest dostosowana do wymian międzynarodowych oferowanych przez Uczelnię.

Ocena wpływu współpracy międzynarodowej prowadzonej przez jednostkę na możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia (wymiana studentów, udział studentów w badaniach realizowanych w ramach tej współpracy);

Współpraca międzynarodowa nie ma większego wpływu na możliwość osiągania zakładanych efektów kształcenia, a to dlatego, że korzystają z niej bardzo nieliczni studenci i to tylko i wyłącznie w zakresie realizacji praktyk. Uczelnia do programu Erasmus przystąpiła dopiero w roku 2011/2012. Z oferty programu skorzystało 7 studentów.

Studenci nie biorą udziału w badaniach realizowanych w ramach współpracy międzynarodowej, ponieważ takowe badania nie są prowadzone

4) system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia

Ocena systemu opieki naukowej i dydaktycznej nad studentami ocenianego kierunku studiów, w tym wspomaganie studentów w procesie uczenia się: bez udziału nauczycieli akademickich oraz z wykorzystaniem technik i metod kształcenia na odległość;

Studenci podczas spotkania z ZO PKA pozytywnie ocenili system opieki naukowej i dydaktycznej, zwracając uwagę na bardzo pozytywne relacje z prowadzącymi zajęcia. Każdy nauczyciel akademicki ma wyznaczone godziny dyżuru, w czasie którego pozostaje do dyspozycji studentów. Studenci podkreślili, że mają możliwość korzystania z komunikacji elektronicznej z prowadzącymi. Pozytywnie wypowiadali się o kontakcie z władzami Instytutu oraz dziekanatem. Bardzo pozytywnie oceniali także kontakty z opiekunem roku, który przekazuje im wszelkie istotne informacje dotyczące procesu kształcenia, oraz jest pomocny w sytuacjach problematycznych związanych z życiem studenckim. Uczestniczy spotkania- jak stwierdzili - posiadają informacje o procedurze dyplomowania. Poinformowali ZO, że mają możliwość wyboru tematu spośród zaproponowanych przez promotora, jak również mogą zaproponować własny temat, który staje się przedmiotem dyskusji podczas seminarium dyplomowego. Z przeprowadzonej rozmowy wynika, że posiadają wiedzę o wymaganiach dotyczących egzaminu dyplomowego. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest zaliczenie wszystkich przedmiotów i praktyk przewidzianych w programie studiów, uzyskanie pozytywnych ocen ze wszystkich egzaminów przewidzianych w planie studiów, uzyskanie wymaganej do ukończenia studiów liczby punktów ECTS, zaliczenie seminarium dyplomowego, uzyskanie pozytywnej oceny z pracy dyplomowej oraz pozytywnego wyniku raportu z programu antyplagiatowego.

Ocena kompletności informacji zawartych w programach poszczególnych przedmiotów (syllabusach) i ich przydatności studentom w procesie uczenia się. Ocena przydatności zalecanych materiałów dydaktycznych do realizacji zakładanych celów i efektów kształcenia;

Podczas spotkania, studenci podkreślili że znane są im treści kart przedmiotów, zamieszczonych na stronie internetowej Uczelni. Wspomniane karty charakteryzują się kompletnością informacji tzn. zawierają treści programowe, sugerowaną literaturę, formę zaliczenia przedmiotu, sposób zaliczenia oraz zakładane efekty kształcenia. W opinii studentów, wskazane treści programowe znajdują odzwierciedlenie w prowadzonych zajęciach dydaktycznych, natomiast wskazana literatura jest dostępna w bibliotece uczelnianej i aktualizowana na bieżąco przez prowadzących zajęcia. Materiały dydaktyczne, głównie literatura, wskazane w kartach przedmiotów są, w opinii studentów, pomocne do realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Ocena mechanizmów motywujących studentów do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia i ich skuteczności;

Zgodnie z Regulaminem ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku, istnieje możliwość ubiegania się o stypendium Rektora dla najlepszych studentów, które może być przyznane studentom w liczbie nie przekraczającej 10% studentów danego kierunku, co jest zgodne z art. 174 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

W opinii studentów, przedstawionej podczas spotkania, obowiązujące zasady przyznawania stypendium Rektora, są odpowiednie i wystarczająco motywują do osiągnięcia wysokich wyników w nauce i lepszych efektów kształcenia.

Stypendium Rektora jest jedynym mechanizmem motywującym studentów PWSZ w Sanoku do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia.

Ocena zakresu opieki materialnej i socjalnej oferowanej studentom ocenianego kierunku studiów. Ocena działalności uczelni/jednostki wspierającej rozwój zawodowy, kulturowy i społeczny studentów;

Przyznawanie świadczeń pomocy materialnej odbywa się na podstawie *Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku* wprowadzonego Uchwałą Senatu nr 44/V/13 z dnia 23 maja 2013 r.. *Regulamin* przewiduje wszystkie rodzaje świadczeń pomocy materialnej wskazane w ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym*. Podział dotacji ze środków funduszu pomocy materialnej, jak i proporcje podziału funduszy pomiędzy stypendiami, są zgodne z art. 174 ust. 4 Ustawy. Na wniosek Rady Samorządu Studenckiego Dziekan przekazał uprawnienia w zakresie przyznawania pomocy materialnej Komisji Stypendialnej.

Decyzje stypendialne wydawane są odpowiednio przez Komisję Stypendialną i Odwoławczą Komisję Stypendialną i są one zgodne z wymogami art. 107 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Kryteria przyznawania stypendium specjalnego, stypendium socjalnego oraz zapomogi są zgodne z przepisami ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* oraz Ustawy o świadczeniach rodzinnych. Uczelnia monitoruje obowiązujący stan prawny i dokonuje na bieżąco stosownych zmian wynikających ze zmian legislacyjnych.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym studenci wyrazili pozytywną opinię na temat bufetu uczelnianego, w którym mają zapewnione ciepłe napoje i posiłki.

Członkowie organizacji studenckich cenią sobie współpracę z władzami Uczelni. Relacje te mają charakter partnerski i otwarty na podejmowanie nowych działań. Jak wskazali przedstawiciele samorządu studenckiego, Uczelnia stara się wspierać organizowane przedsięwzięcia, głównie w aspekcie merytorycznym. Samorząd studencki posiada własne pomieszczenie z dobrym wyposażeniem komputerowym, co w opinii przedstawicieli samorządu jest wystarczające dla prowadzonej działalności. W kwestii finansowania działalności kół naukowych oraz samorządu, studenci nie zgłaszają zastrzeżeń.

Studenci mają zapewnione wsparcie ze strony uczelnianego Biura Karier, w którym mają możliwość zasięgnięcia porady związanej z doбором ścieżki kształcenia a także mogą skonsultować lub uzyskać pomoc w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych o pracę. Ponadto Biuro Karier, posiada uprawnienia biura pośrednictwa pracy i w związku z tym prowadzi stronę internetową, zawierającą skatalogowane oferty pracy, praktyk oraz staży.

Ocena poziomu zadowolenia z systemu opieki naukowej, dydaktycznej, materialnej i socjalnej oraz sposobu rozstrzygania skarg i rozpatrywania wniosków zgłaszanych przez studentów

Na podstawie opinii przedstawionych podczas spotkania z ZO PKA, należy stwierdzić, iż studenci są bardzo zadowoleni z opieki naukowej, dydaktycznej i materialnej. Zarówno władze Uczelni, jak i inni pracownicy pozytywnie odnoszą się do studentów i oferują swoje wsparcie.

Podczas spotkania studenci pozytywnie ocenili system rozpatrywania wniosków i rozstrzygania skarg. W sytuacjach problematycznych, władze Uczelni w miarę możliwości spotykają się z zainteresowanymi i analizują zgłaszane wnioski lub skargi. Studenci zwrócili również uwagę, że zawsze mogą liczyć na pomoc pracowników dziekanatu w kwestii pisania podań i wniosków.

Opinie studentów prezentowane podczas spotkania z zespołem oceniającym, wskazywane przez nich mocne i słabe strony procesu kształcenia, poziom zadowolenia z systemu opieki naukowej, dydaktycznej, materialnej i socjalnej

W spotkaniu z ZO PKA wzięło udział około 40 studentów ocenianego kierunku. Stosunkowo aktywnie uczestniczyli w spotkaniu i odpowiadali na wszelkie pytania eksperta ds. studenckich. Wyrazili zadowolenie z wyboru Uczelni oraz studiowanego kierunku, pozytywnie wypowiadali się na temat funkcjonowania Uczelni.

W zakresie pomocy naukowej, podkreślali wsparcie ze strony nauczycieli akademickich. Studentom znane są treści kart przedmiotów zamieszczone na stronie internetowej Uczelni, a także przedstawiane przez nauczycieli akademickich na pierwszych zajęciach. Wspomniane karty zawierają podstawowe elementy, takie jak treści programowe, sugerowaną literaturę, formę zaliczenia przedmiotu, zakładane efekty kształcenia oraz kryteria oceny. W opinii zebranych, wskazane treści programowe znajdują odzwierciedlenie w prowadzonych zajęciach.

Studenci uważają, że godziny pracy dziekanatu oraz biblioteki są dostosowane do ich potrzeb, posiadają wiedzę na temat opłat za studiowanie, np. takich jak powtarzanie przedmiotu.

Na terenie Uczelni studenci mają do dyspozycji bar, którego ofertę oraz ceny ocenili pozytywnie.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego w pełni Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Rekrutacja na kierunek pedagogika odbywa się na podstawie konkursu świadectw maturalnych, a jej zasady opisane są w sposób zrozumiały i klarowny oraz są dostępne dla wszystkich na stronie internetowej Uczelni. Proces rekrutacji nie dyskryminuje żadnej grupy kandydatów.

2) System oceny osiągnięć studentów jest obiektywny znany studentom i zorientowany na proces uczenia się. Informacje zawarte w kartach przedmiotów są kompletne i przydatne w procesie uczenia się. Warunki i forma zaliczenia końcowego są powszechnie znane i jednakowe dla wszystkich. Sposób formułowania ocen przez prowadzących jest akceptowany przez studentów.

3) Struktura programu studiów sprzyja międzynarodowej mobilności studentów, ale studenci korzystają z niej w minimalnym zakresie. W programie Erasmus Uczelnia uczestniczy od roku 2011/2012, a z ofert programu skorzystało 7 studentów, którzy wyjechali na praktyki. Studenci nie uczestniczą w wymianie krajowej, nie biorą też udziału w badaniach realizowanych w ramach współpracy międzynarodowej lub krajowej. Żaden student nie kontynuował studiów w uczelni zagranicznej (np., w ramach programu Erasmus).

4) Uczelnia zapewnia studentom odpowiednią opiekę naukową i dydaktyczną oraz materialną. Jedynym mechanizmem motywującym studentów do osiągania lepszych efektów kształcenia jest stypendium Rektora.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) *Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów.*

W Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku stosuje się działania mające na celu doskonalenie jakości kształcenia, wynikające m.in. z Uchwały nr 94/X/12 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku z dnia 11 października 2012 roku w sprawie uchwalenia Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia (WSZJK) w PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku, Uchwały nr 24/IV/13 z dnia 25 kwietnia 2013 roku w sprawie zatwierdzenia zmian w uchwale Senatu nr 94/X/12, Regulaminu studenckiej ankiety oceny zajęć dydaktycznych w PWSZ im. J. Grodka w Sanoku, Regulaminu okresowej oceny nauczycieli akademickich w PWSZ im. J. Grodka w Sanoku, Regulaminu pracy Komisji ds. Jakości Kształcenia w Instytucie Humanistyczno – Artystycznym PWSZ im. J. Grodka w Sanoku, a także pozostałych aktach wewnętrznych Uczelni w zakresie kształcenia.

Zgodnie z § 5 Uchwały nr 94/X/12 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku z dnia 11 października 2012 roku, działania WSZJK obejmują w szczególności:

1. Systematyczną ocenę efektów kształcenia;
2. Systematyczną ocenę jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych;
3. Zwiększania szans absolwentów na rynku pracy;
4. Zapewnienie konkurencyjności na rynku usług edukacyjnych;
5. Ocenę funkcjonowania Biura Karier;
6. Badanie losów absolwentów Uczelni;
7. Ocenę aktywności naukowo – badawczej jednostki;
8. Systematyczne monitorowanie i doskonalenie programów kształcenia.

W §4 Uchwały nr 94/X/12 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku z dnia 11 października 2012 roku wskazano główne zasady, jakie stosuje się w WSZJK w celu zapewnienia kształcenia na najwyższym poziomie. Należą do nich m.in. stałe monitorowanie i analizowanie jakości kształcenia, działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji kadry dydaktycznej i naukowej, współpraca z partnerami Uczelni – interesariuszami zewnętrznymi.

Rektor odpowiada za nadzór nad wdrażaniem i doskonaleniem WSZJK, natomiast Prorektorzy odpowiedzialni są za prawidłowe funkcjonowanie tego systemu. Prorektor ds. dydaktyki oraz Prorektor ds. nauki i rozwoju biorą udział w pracach Uczelnianej Komisji ds. Oceny Jakości Kształcenia, sporządzają coroczne sprawozdania i coroczny plan działań mający na celu poprawę jakości kształcenia.

W Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej działa również Senacka Komisja ds. Oceny Jakości Kształcenia. W jej skład wchodzi przedstawiciele wszystkich prowadzonych kierunków oraz przedstawiciele jednostek ogólnouczelnianych oraz studentów. Senat powołuje członków Komisji ds. Jakości Kształcenia na okres zgodny z jego kadencją. Wśród zadań jakimi zajmuje się Komisja wyróżnia się m.in.:

1. Ustalanie zasad zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programów kształcenia;
2. Ustalanie zasad oceniania studentów oraz pracowników uczelni;
3. Ustalanie zasad polityki i procedur zapewniania jakości kształcenia;
4. Możliwości zapewniania jakości kadry dydaktycznej.

Ważnym elementem pracy Komisji jest również systematyczne przedkładanie Rektorowi propozycji zmian w funkcjonowaniu WSZJK.

Dodatkowo w Instytutach działają Komisje ds. Jakości Kształcenia, w których skład wchodzi zatrudnieni w Instytucie nauczyciele: jeden nauczyciel akademicki ze stopniem naukowym doktora habilitowanego lub z tytułem naukowym profesora, dwóch pracowników niesamodzielnych oraz dwóch przedstawicieli studentów z danego Instytutu. Osobą powołującą członków Komisji na okres swojej kadencji jest Dyrektor Instytutu. Komisja zajmuje się przede wszystkim: oceną poziomu zajęć dydaktycznych wraz z oceną rezultatów pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich, stałym podnoszeniem atrakcyjności kształcenia oraz poziomu wyposażenia bazy lokalowej Uczelni, doskonaleniem form obrony prac dyplomowych i egzaminu dyplomowego. Oprócz tego Komisja zajmuje się gromadzeniem informacji związanych z funkcjonowaniem WSZJK oraz opracowuje i

przedkłada wnioski Radzie Instytutu dotyczące m.in. monitorowania efektów kształcenia poprzez analizę wyników zaliczeń i egzaminów, analizę wyników egzaminu dyplomowego i ocenę realizacji praktyk zawodowych.

Wymienione powyżej Komisje nadzorujące jakość kształcenia działają zgodnie z Regulaminami pracy tych Komisji.

W strukturę Instytutu Humanistyczno-Artystycznego wchodzi Zakład Pedagogiki, w którym funkcjonuje Rada Instytutu. Regulamin Instytutu reguluje działalność Rady Instytutu. Posiedzenia Rady Instytutu są protokołowane. Do zadań Rady należy przede wszystkim:

1. Opiniowanie programów kształcenia i planów studiów;
2. Adekwatności treści nauczania do efektów kształcenia, zatwierdzanie tematów prac dyplomowych;
3. Okresowe przeglądy planów i programów kształcenia pod kątem zgodności z obowiązującymi standardami nauczania;
4. Planowanie roczne i perspektywiczne rozwoju naukowo-dydaktycznego Instytutu.

Dyrektor Instytutu odpowiada przed Rektorem za funkcjonowanie WSZJK w Instytucie, który prowadzi nadzór nad jakością i prawidłowością procesu dydaktycznego w zakresie:

1. Korelacji treści kształcenia w obszarze realizowanych przedmiotów nauczania;
2. Sporządzania i aktualizacji planów studiów i programów kształcenia;
3. Inicjowania zmian prowadzących do poprawy jakości kształcenia;
4. Ewaluacji, diagnozowania i monitorowania procesu kształcenia oraz osiąganych przez studentów wyników kształcenia (osiągania zakładanych efektów kształcenia);
5. Przydzielania zajęć dydaktycznych nauczycielom akademickim zgodnie z ich kwalifikacjami, przygotowywania rozkładów/harmonogramów/zajęć dydaktycznych zgodnie z obowiązującą procedurą organizacji i higieny procesu dydaktycznego;
6. Równomiernego obciążania promotorów pracami dyplomowymi;
7. Zgodności tematów prac dyplomowych z kierunkiem.

Bezpośrednim przełożonym wszystkich pracowników Zakładu jest Kierownik Zakładu, którego powołuje Rektor po zasięgnięciu opinii Dyrektora Instytutu. Kierownik jest odpowiedzialny za pracę Zakładu przed Dyrektorem Instytutu i Rektorem.

Kolejną ważną osobą odpowiedzialną za zapewnienie jakości kształcenia w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku jest Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia. Do zadań Pełnomocnika głównie należy: przedstawianie propozycji działań związanych z ciągłym doskonaleniem jakości kształcenia, doradztwo w zakresie działań podejmowanych przez jednostki w celu poprawy i zapewnienia wysokiego poziomu jakości kształcenia, wykonywanie zadań zleconych przez Rektora związanych z jakością kształcenia, a także organizowanie szkoleń związanych z tematyką zapewniania jakości kształcenia.

W związku z tym, że system powstał w październiku 2012 roku, nie zostały jeszcze przygotowane wszystkie raporty i sprawozdania za rok akademicki 2012/2013.Z

informacji Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia wynika, że wszystkie jednostki mają czas do końca listopada 2013 roku na przesłanie raportów, które wynikają z dokumentacji w zakresie jakości kształcenia obowiązującej w Uczelni i na Wydziale. Trudno zatem wskazać, jak wykorzystywane są informacje i przygotowywane raporty w celu doskonalenia systemu jakości kształcenia i podnoszenia kultury jakości. Poszczególne elementy wskazują jednak, iż Uczelnia opracowała spójny system a otrzymane wyniki będą przedmiotem analiz i podstawą do modyfikacji dotychczasowych działań.

Weryfikacja zakładanych efektów kształcenia dla prowadzonego kierunku studiów polega na systematycznej analizie i ocenie wymogów określonych w WSZJK:

1. Strategii rozwoju uczelni i kierunku;
2. Pozyskanych opinii o praktykantach w zakresie efektów kształcenia od podmiotów przyjmujących studentów na praktyki.
3. Analizy potrzeb rynku pracy (konsultacje z pracodawcami);
4. Efektach prac Konwentu uczelni jako podstawy w doskonaleniu programów kształcenia;
5. Opinii i wniosków interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych;
6. Informacji o absolwentach pozyskanych z Biura Karier;
7. Wniosków ze współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Z kolei monitorowanie realizacji efektów kształcenia obejmuje:

1. Badanie sposobów i zasad dokumentowania weryfikacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych;
2. Badanie przejrzystości procedury egzaminacyjnej;
3. Weryfikację zdefiniowanych efektów kształcenia przez nauczycieli akademickich na prowadzonych przez siebie zajęciach;
4. Weryfikację efektów kształcenia uzyskanych w wyniku odbycia praktyk
5. Weryfikację procedury zatwierdzania tematów prac dyplomowych;
6. Uwzględnianie opinii nauczycieli zatrudnionych w Zakładzie w zakresie sugestii korygowania efektów kształcenia;
7. Ocenę organizacji i przebiegu obrony pracy dyplomowej;
8. Ocenę czytelności zasad oceniania studentów, w tym egzaminów, prac zaliczeniowych, prac projektowych.

Sposób weryfikacji wiedzy i umiejętności dokonywany jest zgodnie z rygorami ujętymi w programie studiów i precyzowanymi w Regulaminie Studiów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku. Oceniany jest wkład pracy studenta (zgodnie z ideą ECTS), zatem głównie obecności na zajęciach i formy aktywności własnej, podsumowane poprzez sprawdziany, prace pisemne, projekty i kolokwia. Uczelnia ustaliła ogólne wymagania i kryteria ocen, które zamieszczone są w opisie sposobów potwierdzania efektów na każdym etapie kształcenia. **Nie zostały one jednak uszczegółowione w sylabusach przedmiotów.** Zasady zaliczenia przedmiotu oraz zakres obowiązującego materiału prowadzący podaje do wiadomości studentów na pierwszych zajęciach. Kierownik Zakładu informuje studentów o obowiązujących w danym semestrze egzaminach, zaliczeniach, projektach, praktykach zawodowych i innych obowiązkach dydaktycznych (nieliczne sylabusy zawierają formę i warunki zaliczenia przedmiotu, w tym zasady

dopuszczenia do egzaminu, zaliczenia z przedmiotu, a także warunki zaliczenia poszczególnych form zajęć wchodzących w zakres danego). W sylabusach jak już wskazywano wcześniej, **brak jest szczegółowych zasad oceny co wyraźnie można było dostrzec przy ocenie prac etapowych.** Z rozmowy z władzami Instytutu wynika, że studenci mają podawane zasady dotyczące np.: liczby egzaminów/zaliczeń, które mogą odbyć się w jednym tygodniu, maksymalnego czasu w jakim nauczyciel akademicki powinien zwrócić studentom ocenione prace, liczby możliwych poprawek prac zaliczeniowych.

Sylabusy przedstawione do analizy zostały przygotowane przez specjalne zespoły. Dodatkowo, pracownicy uczestniczyli w szkoleniach w roku akademickim 2011/2012 między innymi z zakresu przygotowania sylabusów zgodnie z wymaganiami KRK. **Pomimo szkoleń w sylabusach pojawiło się wiele błędów, których Komisje Jakości nie skorygowały.** Nie uzyskano informacji na temat przygotowywania sylabusów do poszczególnych modułów, nie otrzymano również żadnej informacji (dokumentacji) dotyczącej odpowiedzialności za przygotowanie sylabusów i ich weryfikację.

Procedura procesu dyplomowania jest określona i podana do wiadomości studentów (Uchwała nr 23/IV/13 Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku w sprawie uchwalenie Procedury procesu dyplomowania w PWSZ im. J. Grodka w Sanoku oraz Regulamin studiów – paragrafy od 42 do 48). Studenci kierunku *Pedagogika* przygotowują pracę dyplomową pod kierunkiem nauczyciela akademickiego z tytułem naukowym co najmniej doktora. Oceny pracy dyplomowej dokonują promotor oraz recenzent. Egzamin dyplomowy w Zakładzie Pedagogiki prowadzony jest w formie egzaminu ustnego. Egzamin rozpoczyna się przedstawieniem przez studenta podstawowych treści zawartych w przygotowanej pracy dyplomowej. Po dyskusji nad pracą dyplomową student odpowiada na co najmniej trzy pytania. Pytania powinny obejmować wiedzę z danej specjalności, a w przypadku praktycznego egzaminu, praktyki zawodowej. Każde z pytań wpisane jest do protokołu egzaminacyjnego i oceniane oddzielnie.

Zgodnie z procedurą dyplomowania tematy prac dyplomowych może proponować promotor, zainteresowani studenci, Rektorzy, Prorektorzy, Dyrektorzy Instytutów, Kierownicy Zakładów, na wniosek jednostek zewnętrznych. **Wybrane tematy prac dyplomowych podlegają weryfikacji przez kierownika zakładu, a w przypadku braku kierownika zakładu, Dyrektora Instytutu.** Następnie są **zatwierdzane przez Radę Instytutu.** Zatwierdzona lista tematów prac wraz z przypisanym promotorem składana jest przez Dyrektora Instytutu w dziele toku studiów. **W procedurze znajduje się również instrukcja przygotowania i złożenia pracy dyplomowej: wymagania merytoryczne, wymagania formalne i wymagania edytorskie.**

Zgodnie z dokumentem- Komunikat nr 9/12 Prorektora ds. dydaktyki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku z dnia 6 września 2012r. w sprawie: zasad funkcjonowania procedury antyplagiatowej oraz sposobu korzystania z systemu antyplagiatowego Plagiat.pl w roku akademickim 2012/2013 w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku wszystkie prace licencjackie i inżynierskie podlegają tej procedurze. Tekst pracy do analizy w systemie antyplagiatowym Plagiat.pl wprowadza promotor pracy.

Jednostka prowadzi także systematyczną procedurę ewaluacji zajęć dydaktycznych poprzez hospitację. Zasady przeprowadzania hospitacji określone są w Uchwale Senatu Nr 94/X/12 z dnia 11 października 2012 r. w sprawie uchwalenia Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia (WSZJK) w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku. Istnieje opracowany model notowania spostrzeżeń. Ocena maksymalna możliwa do uzyskania z hospitacji wynosi 30 punktów (Załącznik nr 5 do Uchwały senatu nr 94/X/12 z dnia 11 października 2012 roku). Protokoły zawierają datę, czas i miejsce, informację o Instytucie, Zakładzie oraz kierunku, nazwę przedmiotu, imię i nazwisko ocenianego, imię i nazwisko ocenającego (funkcja), rodzaj hospitacji, formę organizacji zajęć oraz temat zajęć.

Hospitacja zajęć ma na celu uzyskanie informacji zwrotnych dotyczących oceny możliwości osiągania efektów kształcenia oraz ocenę jakości pracy nauczycieli akademickich. Hospitacji zajęć dydaktycznych podlegają wszyscy nauczyciele akademicy. Wynik hospitacji omawiany jest z nauczycielem akademickim, w celu wskazania pozytywnych stron pracy, jak i w celu doskonalenia metod nauczania. Dyrektor Instytutu na początku każdego semestru przygotowuje ramowy plan hospitacji, który przekazuje Prorektorowi ds. Dydaktyki w terminach do 30 października danego roku kalendarzowego.

Za przeprowadzenie hospitacji odpowiada bezpośredni przełożony pracownika, czyli kierownik Zakładu – dla wszystkich nauczycieli, dyrektor instytutu – dla kierowników zakładów oraz prorektor ds. dydaktyki – dla dyrektorów instytutów. Protokoły z hospitacji przechowywane są odpowiednio przez kierowników zakładów, dyrektora instytutu oraz prorektora ds. dydaktyki. Kierownicy zakładów i dyrektorzy instytutów zobowiązani są do 30 czerwca danego roku akademickiego złożyć raport oceny, który zawiera wyniki całorocznych hospitacji, a także uwagi i ewentualne zalecenia. Z analizy otrzymanego harmonogramu hospitacji w Zakładzie Pedagogiki wynika, że w okresie od maja do grudnia 2013 roku, zostało przeprowadzonych 10 hospitacji. Na podstawie Raportu Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości z dnia 15.07.2013 roku, można stwierdzić, że prowadzone zajęcia dydaktyczne przez pracowników Zakładu Pedagogiki są na dobrym poziomie. Ośmiu osób uzyskało wynik bardzo wysoki, a dwie osoby wynik wysoki -informacje uzyskane z Raportu WSZJK Zakładu Pedagogiki z dnia 15.07.2013r.) co znalazło swoje potwierdzenie w wynikach hospitacji przeprowadzonych przez Zespół Oceniający. W trakcie wizytacji na bazie przeanalizowanych protokołów z hospitacji ustalono, iż zajęcia oceniane są dobrze i bardzo dobrze. Tożsame informacje uzyskano od Władz Instytutu. Zgodnie z wytycznymi, hospitacją podlegają wszyscy pracownicy. **Nie stwierdzono w trakcie wizytacji sposobu wykorzystywania wyników hospitacji do doskonalenia systemu jakości kształcenia.**

Kolejną oceną pracownika jest ocena okresowa, której przygotowanie poprzedza wypełnienie Kwestionariusza Okresowej Oceny Nauczyciela Akademickiego stanowiącego załącznik nr 8 do Uchwały Senatu nr 94/X/12 z dnia 11 października 2012 roku. Kwestionariusz został podzielony na siedem części. Pierwsza część dotyczy danych osobowych ocenianego nauczyciela akademickiego. Druga część zawiera informację na temat działalności dydaktycznej, część trzecia odnosi się do działalności organizacyjnej, a część czwarta dotyczy informacji o działalności naukowo badawczej w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku. Część piąta zawiera uwagi i dodatkowe

informacje na temat ocenianej osoby, kolejną część to opinia kierownika Zakładu/Dyrektora Instytutu/Prorektora. Ocenę Komisji ds. Oceny Nauczyciela Akademickiego stanowi część siódma wyżej wymienionego Kwestionariusza. Szczegółowe informacje dotyczące okresowej oceny nauczycieli akademickich zawarte są w Regulaminie Okresowej Oceny Nauczycieli Akademickich Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku, który zawiera następujące treści: podstawy prawne, cel okresowego oceniania nauczycieli akademickich, informacje, którzy nauczyciele akademicy są objęci procesem okresowego oceniania, podstawowe zasady oceniania, przedmiot i kryteria oceny, częstotliwość przeprowadzania procesu oceniania, procedurę procesu oceniania, wykorzystanie efektów oceny pracowników oraz dokumentowanie oceny. **Z Raportu WSZJK Zakładu Pedagogiki z dnia 15.07.2013r. wynika, iż kadra dydaktyczna zatrudniona w Zakładzie Pedagogiki posiada kwalifikacje dydaktyczne zgodne z realizowanym programem i zakładanymi efektami kształcenia na wszystkich specjalnościach. Wszyscy nauczyciele akademicy zatrudnieni w Zakładzie Pedagogiki publikują prace z zakresu pedagogiki. Osoby prowadzące zajęcia o charakterze praktycznym posiadają właściwe doświadczenie praktyczne. Niestety nie uzyskało to potwierdzenia w ocenie ZO PKA, o czym pisano w punkcie 4 raportu. Pozytywnie została oceniona również aktywność nauczycieli akademickich w zakresie udziału w konferencjach. W trakcie wizytacji nie otrzymano arkuszy oceny okresowej pracowników.**

Ważny element doskonalenia jakości kształcenia stanowią badania ankietowe. Badania przeprowadzane są przez Kierownika Zakładu w każdym roku akademickim. Kierownik Zakładu odpowiedzialny jest również za zbiorcze opracowanie wyników badań oraz umieszczanie ich na stronie internetowej Uczelni, w zakładce jakość kształcenia/ankietyzacja. Ponieważ dostęp do zakładki jest kodowany, kod dostępu dla studentów jest przesyłany na indywidualne konta w ramach działania systemu e – dziekanat. Wszystkie ankiety są przechowywane w Zakładzie. Warty podkreślenia jest fakt, że pracownicy/nauczyciele akademicy Zakładu Pedagogiki zostali ocenieni jako jedni z najlepszych nauczycieli Uczelni. Dyrektor Instytutu i Kierownik Zakładu odpowiadają za uzyskiwanie opinii studentów na temat pracy nauczycieli akademickich. Ankieta prowadzona jest po zakończeniu każdego typu zajęć dla każdej formy studiów, najpóźniej do 30-go września w danym roku akademickim. Ankieta jest dostępna na skrzynkach mailowych na każdym kierunku/specjalność od października do września. Ankieta jest opracowywana przez członków Instytutowych Komisji ds. Jakości Kształcenia i przygotowywana w formie końcowego raportu, który zamieszczany jest na stronie internetowej Uczelni. Senacka Komisja ds. Oceny Jakości Kształcenia na podstawie otrzymanych raportów przedstawia propozycje działań doskonalących na poziomie ogólnouczelnianym, a także na poziomie kierunku/specjalności. Studencka ankieta oceny zajęć dydaktycznych w PWSZ im. Jana Grodka stanowi Załącznik nr 4 do uchwały Senatu nr 94/X/12 z dnia 11 października 2012r. Ankietyzacji poddano **dziesięciu nauczycieli akademickich z Zakładu Pedagogiki**. Wyniki ankietyzacji pracowników Zakładu Pedagogiki w roku akademickim 2012/2013 plasowały się na wysokim poziomie (średni wynik 96,82%). Najniższy uzyskany wynik wynosił 91,45%, zatem wszyscy pracownicy poddani ankietyzacji uzyskali wynik powyżej 90%. Wyniki ankietyzacji zostały uwzględnione w Raporcie WSZJK Zakładu Pedagogiki z dnia 15.07.2013r. **W przedstawionym raporcie nie zostały uwzględnione sposoby**

wykorzystania jego wyników do doskonalenia Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia.

Uczelnia prowadzi ankietyzację jakości obsługi studentów przez Dział Toku Studiów, która została określona komunikatem Prorektora ds. Dydaktyki nr 11/10 z dnia 10 grudnia 2010 roku. Ankiety te wypełniane są przez studentów ostatniego roku, zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Osobą odpowiedzialną za przeprowadzenie badań jest Kierownik Zakładu, natomiast ankiety są przechowywane przez Kierownika Działu Toku Studiów, który jest również odpowiedzialny za sporządzenie końcowego raportu. Z przeprowadzonych badań w roku akademickim 2012/2013 dotyczących obsługi studentów przez Dział Toku Studiów wynika, że zarówno wśród studentów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych duży odsetek zadeklarował, iż jest zadowolony z godzin pracy Sekretariatu (59,39% - raczej tak i 20,30% - zdecydowanie tak). Wysoko oceniona została życzliwość i kompetencja osób obsługujących studentów.

Znaczącym elementem zapewnienia jakości kształcenia są prowadzone w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku badania losów absolwentów (Uchwała nr 21/II/12 senatu PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku z dnia 22 lutego 2012 roku w sprawie zatwierdzenia zasad organizacji badania losów absolwentów w PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku). Zgodnie z pkt 2 wyżej wymienionej Uchwały, organizacja procesu badania losów absolwentów w Uczelni zajmuje się Biuro Karier we współpracy z Działem Toku studiów, informatykiem Uczelni oraz jeśli to konieczne, z osobami przydzielonymi do pomocy przez władze Uczelni. Do zadań Biura Karier należy w szczególności: opracowanie metodologii badań oraz przedstawienie jej do zatwierdzenia Prorektorowi ds. Rozwoju i Nauki PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku, koordynacja organizacji badania oraz opracowanie raportu końcowego z badania grup absolwentów i przekazanie go Władzom Uczelni. Z kolei, za przekazanie informacji studentom i prowadzenie badania oraz udostępnianie danych osobowych studentów niezbędnych do przeprowadzenia badania odpowiada Dział Toku Nauczania. Ankieta do badania absolwentów PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku została przygotowana przez zespół powołany przez Rektora w roku akademickim 2011/2012 i ma być przeprowadzana po trzech i po pięciu latach od ukończenia studiów (choć na druku ankiety istnieje zapis „po roku od ukończenia studiów”). Ankieta składa się z pięciu części. Pierwsza część dotyczy ogólnej charakterystyki respondentów, druga część zawiera informacje na temat kierunku studiów, trybu studiów, roku ukończenia studiów oraz subiektywnej oceny wyboru Uczelni. Część trzecia i czwarta dotyczy aktualnego statusu na rynku pracy i informacji na temat wykonywanej pracy. Ostatnia część odnosi się do podejmowanego kształcenia po ukończeniu studiów przez absolwentów. Badania te po raz pierwszy będą przeprowadzane w roku 2015, a następnie 2017 roku. Przed przygotowaniem tej ankiety podjęto próbę pilotażową badania losów absolwentów. Badaniami objęto 260 absolwentów, kończących studia w latach 2006-2009 – liczba zwróconych ankiet wyniosła 70. Badania przeprowadzono w okresie od czerwca do października 2009 roku. Z ich analizy wynika, że bezpośrednio po otrzymaniu dyplomu 45% badanych podjęło pracę w zawodzie, 30% rozpoczęło studia II stopnia stacjonarne, 12% podjęło pracę i rozpoczęło studia niestacjonarne, a 7% ankietowanych podjęło pracę w innym charakterze.

Badania pilotażowe spowodowały, że Uczelnia przygotowała nowy formularz ankiety, który będzie przeprowadzony- jak wspomniano wyżej - w 2015r., zgodnie z ustalonym harmonogramem. Uczelnia jest przygotowana do badania losów absolwentów, **jednak dotychczas nie prowadzone były systematyczne badania i nie mają one wpływu na ewaluację procesu kształcenia i jego doskonalenie.**

Z informacji o działalności Biura Karier PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku wynika, że oprócz badania losów absolwentów prowadzi ono działania z zakresu: promocji Uczelni, współpracy zagranicznej i krajowej z podmiotami edukacyjnymi oraz pozyskiwania funduszy europejskich. Z raportu o działalności Biura Karier w 2012 roku w grupie działań pod nazwą „Kariera i losy absolwentów” znalazły się:

1. Organizacja we współpracy z Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Krośnie oraz Państwową Inspekcją pracy spotkania pt. „Pierwsza praca”;
2. Organizacja wraz z OHP Rzeszów, Targów Edukacji i Pracy na terenie Uczelni;
3. Poradnictwo zawodowe pt. „Zaplanuj karierę” (we współpracy z Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Krośnie);
4. Kolportaż na Uczelni poradników dla studentów „Pracodawcy 2012”;
5. Współpraca z agencjami pośrednictwa pracy, instytucjami szkoleniowymi, firmami itd. oraz zamieszczanie ich ofert na tradycyjnej i elektronicznej tablicy ogłoszeń;
6. Zamieszczanie na tradycyjnej i elektronicznej tablicy ogłoszeń, które potencjalnie zainteresują studentów (praca, staż, szkolenia i wolontariat).

W roku 2013 kontynuowano i podjęto nowe działania dotyczące:

1. Organizacji spotkań z doradcami zawodowymi;
2. Organizacji warsztatów kariery;
3. Organizacji spotkań studentów z pracodawcami – Dom Opieki Drendel;
4. Organizacji spotkań z przedstawicielami centrum Informacji i Planowania kariery Zawodowej w Krośnie w celu ustalenia możliwości współpracy;
5. Organizacja we współpracy OHP Rzeszów, III Targów Edukacji i Pracy;
6. Kontaktów z agencjami pośrednictwa pracy, instytucjami szkoleniowymi, firmami itd. oraz zamieszczanie ich ofert na tradycyjnej i elektronicznej tablicy ogłoszeń;
7. Kolportaż na Uczelni poradników dla studentów „Pracodawcy 2013”;
8. Rozpoczęcia wdrożenia strony dedykowanej Biura Karier.

Biuro Karier, Promocji i Współpracy z Zagranicą zawarło porozumienie w dniu 28.03.2011 z Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży Ochotniczych Hufców Pracy w celu podjęcia działań skierowanych do młodzieży akademickiej z zakresu informacji i poradnictwa zawodowego. Zgodnie z § 1 wyżej wymienionego porozumienia, zakres współdziałania obejmuje przede wszystkim podejmowanie nieodpłatnie działań i inicjatyw związanych bezpośrednio z pośrednictwem pracy krajowej i zagranicznej oraz poradnictwem zawodowym wśród studentów PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku z uwzględnieniem nowoczesnych metod i technik prowadzenia zajęć.

Z dokumentacji przedstawionej przez Biuro Karier, Promocji i Współpracy z Zagranicą Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku wynika, że w roku akademickim 2012/2013 w działaniach z zakresu poradnictwa zawodowego wzięło

udział 113 osób (101 zajęcia grupowe i 12 osób zajęcia indywidualne). Spotkanie konsultacyjno – doradcze dla studentów PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku odbyło się 14 maja 2013 roku. W trakcie spotkania studenci (86 osób) mogli się zapoznać z „Elementarzem doradcy zawodowego”, a także skorzystać z indywidualnych konsultacji z zakresu poradnictwa zawodowego. Z kolei w dniach 28 czerwca do 2 lipca 2013 roku piętnastu studentów miało możliwość uczestniczenia w obozie szkoleniowo – integracyjnym w Polańczyku, gdzie brali oni udział w szkoleniu pt. „Zanim podejmiesz pracę”. Biuro Karier wraz z Instytutem Medycznym zorganizowało również dnia 8 maj 2013 roku spotkanie z niemiecką firmą Drendel oraz ich polskim reprezentantem, firmą Job Connectors podczas, którego zostały przedstawione studentom warunki pracy, zakwaterowania i szkolenia dla polskich pracowników. W spotkaniu uczestniczyło około 50 osób, natomiast osoby, które nie miały możliwości uczestniczenia w spotkaniu, mogą zapoznać się z ofertą firmy Drendel w siedzibie Biura Karier.

Uczelnia w celu ułatwienia studentom niepełnosprawnym uczestnictwa w procesie kształcenia powołała Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych. Ze sprawozdania dotyczącego działalności Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych za rok akademicki 2012/2013 wynika, że zadania Pełnomocnika skupiają się na prowadzeniu działań na rzecz likwidacji trudności i wszelkich barier utrudniających lub uniemożliwiających studentom niepełnosprawnym udział w życiu społeczności akademickiej Uczelni. W roku akademickim 2012/2013 liczba studentów niepełnosprawnych na studiach stacjonarnych wyniosła 40 osób, a na studiach niestacjonarnych 13 (33 kobiety i 20 mężczyzn). Studenci niepełnosprawni mogą liczyć na różnego rodzaju pomoc, która głównie dotyczy: pomocy finansowej dla niepełnosprawnych, szkoleń i spotkań dla osób niepełnosprawnych, możliwości wypożyczenia sprzętu komputerowego, wsparcia emocjonalnego oraz dodatkowych uzupełniających zajęć dydaktycznych, takich jak np. lektoraty. Pełnomocnik czuwa również nad rozwijaniem bazy dydaktycznej dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Zespół Oceniający PKA przyjął, że pewnym wskaźnikiem jakości kształcenia, a tym samym weryfikacji przyjętych efektów, są protokoły z zaliczeń i egzaminów. Przeprowadzona analiza protokołów wskazuje, że nie zawsze nauczyciele weryfikują przyjęte efekty, czego przykładem są identyczne oceny wszystkich studentów. Dotyczy to takich np. przedmiotów jak: Diagnostyka pedagogiczna, Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, Praca z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, Literatura dla dzieci, Tańce i zabawy przy muzyce.

Informacje związane z jakością kształcenia oraz uzyskiwanymi efektami kształcenia upowszechniane są wśród studentów głównie za pomocą strony internetowej Uczelni, gdzie w zakładce – jakość kształcenia – osoby zainteresowane mogą znaleźć kompleksowe informacje o zasadach funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Ponadto pełen wykaz efektów kształcenia, które student powinien osiągnąć w trakcie odbywania studiów oraz sylabusy, zamieszczone są w zakładce dotyczącej danego Zakładu. W Uczelni funkcjonuje elektroniczny system e-dziekanat, w którym każdy student posiada swoje indywidualne konto. Po zalogowaniu się na konto student uzyskuje między innymi

dostęp do listy przedmiotów realizowanych w trakcie studiów wraz z pełnym opisem każdego przedmiotu, w tym z efektami kształcenia. System pozwala również na elektroniczny dostęp do uzyskanych ocen. Studenci na terenie Uczelni mogą korzystać z bezpłatnego dostępu do Internetu poprzez sieć wi-fi np. przez infoboxy.

2) *W procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.*

Pomimo, iż studenci, absolwenci i pracownicy są w składzie Komisji ds. Oceny Jakości Kształcenia, a także w Komisjach Instytutowych to jednak ze spotkań ze studentami wynika, że **nie mają oni wiedzy na temat organizacji i funkcjonowania WSZJK**. Wynika to najprawdopodobniej z **niedoskonałego systemu upowszechniania informacji** oraz krótkiego czasu funkcjonowania systemu.

Doskonaleniu oferty dydaktycznej niezwykle pomocne są informacje zwrotne od pracodawców, jakie otrzymuje Uczelnia. Za przeprowadzanie badań ankietowych wśród pracodawców odpowiada Prorektor ds. Rozwoju i Nauki. Do końca grudnia danego roku akademickiego zobowiązany jest on do złożenia w tej sprawie raportu (pierwszy raport w tej sprawie ma być złożony do końca bieżącego roku).

Pracownicy mają możliwość zgłaszania swoich uwag i sugestii dotyczących funkcjonowania systemu jakości na cyklicznych zebraniach prowadzonych z Kierownikiem Zakładu lub na Radzie Instytutu. Kierownicy Zakładów i Dyrektorzy Instytutów także cyklicznie spotykają się z Prorektorami i Rektorem, gdzie poruszane są sprawy dotyczące kwestii zapewnienia jakości kształcenia na coraz wyższym poziomie.

Rola studentów w procesie zapewniania wysokiego poziomu jakości kształcenia ogranicza się przede wszystkim do ankietyzacji. W ankietach mają oni możliwość wyrażenia swojej opinii na temat prowadzonych zajęć i jakości obsługi przez Dział Toku Studiów. Tylko nieliczni przedstawiciele studentów uczestniczą w pracach wszystkich Komisji Uczelnianych, w Senacie oraz w Radzie Instytutu. **Studenci za pośrednictwem Samorządu mają jednak możliwość wyrażania opinii na temat programów kształcenia, efektów kształcenia czy zmian do planów studiów.** Mają również możliwość opiniowania zmian do regulaminu studiów, regulaminu praktyk, czy też regulaminu stypendialnego. **Starości poszczególnych roczników cyklicznie spotykają się z przedstawicielami samorządu studenckiego i za ich pośrednictwem mają możliwość przekazania uwag dotyczących jakości kształcenia.** W rozmowach ze studentami stwierdzono **brak zaangażowania i elementarnej wiedzy studentów na temat systemu jakości w Uczelni.** Ta sprzeczność wynika najprawdopodobniej ze słabego zaangażowania studentów w Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia. **Nieliczni studenci (członkowie komisji) posiadali wiedzę z tego zakresu.** W dniu wizytacji część osób zaangażowanych w działania komisji była nieobecna (informacja od władz Instytutu). **Największe trudności występują w związku z aktywizacją studentów.**

W proces zapewniania wysokiego poziomu jakości kształcenia włączeni są interesariusze zewnętrzni, którzy – zgodnie z założeniami WSZJK- powinni uczestniczyć w tworzeniu i ewaluacji programu kształcenia i zakładanych efektów kształcenia. ZO nie odnalazł dokumentów potwierdzających realizację tego zadania. Uczelnia przedstawiła

jedynie zaświadczenia różnych instytucji środowiska lokalnego- mówiące o pozytywnej opinii programów kształcenia (mimo iż są one niepoprawne z powodu przyjęcia efektów profilu ogólnoakademickiego dla profilu praktycznego).

Określając udział interesariuszy zewnętrznych w tworzeniu koncepcji kształcenia , Uczelnia informuje, iż członkami Konwentu, czyli organu doradczego Rektora są przedstawiciele instytucji zewnętrznych (brak dokumentów potwierdzających debatę na temat programu kształcenia czy efektów kształcenia). Jednostka informuje również, że organizowane są cykliczne spotkania pomiędzy interesariuszami zewnętrznymi a Prorektorem ds. Rozwoju i Nauki bądź Biurem Karier. Także brak jest jednak jakichkolwiek dokumentów potwierdzających założone działania

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia wprowadził możliwość ankietyzowania pracodawców jako interesariuszy zewnętrznych (Ankieta dla pracodawcy dotycząca oceny absolwenta PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku Załącznik nr 7 do uchwały Senatu nr 94/X/12 z dnia 11 października 2012r.). W ankiecie dla pracodawcy oceniają oni wiedzę absolwenta, jego umiejętności, kompetencje przydatne na rynku pracy, a także wskazują, jakiej wiedzy i umiejętności brakuje absolwentom kierunku pedagogika, oraz wskazują ogólną ocenę przygotowania do wykonywania wyuczonego zawodu. **Pierwszy raport z przeprowadzenia wspomnianych ankiet ma być gotowy w grudniu bieżącego roku akademickiego. Tym samym nie można ocenić udziału interesariuszy zewnętrznych w pracach nad programem kształcenia wizytowanego kierunku. Wszystkie działania mają znaleźć swój finał w przyszłości.**

Tabela nr 1. Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+/-	+/-	+	+/-	--	+/-
umiejętności	+/-	+/-	+	+/-	--	+/-
kompetencje społeczne	+/-	+/-	+	+/-	--	+/-

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia- pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

-- nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego³ CZĘŚCIOWO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Na podstawie analizy zebranych dokumentów oraz prowadzonych rozmów można stwierdzić, iż Uczelnia wypracowała strukturę zarządzania kierunkiem studiów w sposób klarowny i kompletny. Działania z tego zakresu **mają** opierać się na dokonywanej

systematycznej i kompleksowej ewaluacji efektów kształcenia, poprzez ocenę osiągniętych efektów przez studenta (np. monitorowanie prac etapowych) oraz podejmowanie dyskusji ze studentami i interesariuszami zewnętrznymi na temat ich oczekiwań, a także potrzeb.

WSZJK jest wprowadzany, ale nie można jeszcze mówić o jego funkcjonowaniu zgodnie z przyjętymi założeniami. Świadczy o tym chociażby sposób oceniania studentów na niektórych przedmiotach, oceny prac dyplomowych, hospitacje i oceny pracowników nie mające przełożenia na jakość kształcenia, prace etapowe i inne.

2) W procesie zapewniania jakości kształcenia uczestniczą nauczyciele akademicy. Udział studentów oraz interesariuszy zewnętrznych nie jest na tyle udokumentowany (lub realizowany) aby mógł podlegać ocenie. ZO nie odnalazł śladów rzeczywistej współpracy z pracodawcami i studentami w zakresie tworzenia i ewaluacji procesu kształcenia na kierunku pedagogika.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku				X	
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji				X	
3	program studiów			X		
4	zasoby kadrowe				X	
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ⁴	nie dotyczy				
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			

⁴ Ocena obligatoryjna jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

8	wewnętrzny system zapewnienia jakości				X	
---	---------------------------------------	--	--	--	---	--

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierać zalecenia).

Wydział Humanistyczno – Artystyczny PWSZ im.J.Grodka w Sanoku prowadzi kształcenie na kierunku pedagogika- studia I stopnia, profil praktyczny w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. Jednostka przygotowała dokumentację będącą podstawą kształcenia, bardzo poprawnie określając sylwetki absolwentów, jasno i precyzyjnie wskazujące na ich kompetencje, wiedzę i umiejętności. Dysponuje infrastrukturą zapewniającą studentom bardzo dobre warunki dla realizacji procesu nauczania. Zapewnia także dostęp do biblioteki naukowej i systemów informatycznych. Zatrudnia kadre, która częściowo umożliwia zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia. Uczelnia realizuje zadania mające na celu wspieranie rozwoju naukowego pracowników, dla których PWSZ jest podstawowym miejscem pracy. Stworzyła także strukturę WSZJK i rozpoczęła wdrażanie procedur służących weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia. Jednostka nawiązała bardzo dobre relacje ze środowiskiem lokalnym, dzięki czemu stworzyła świetnie funkcjonujący system praktyk studenckich, a jednocześnie stała się podmiotem czynnie uczestniczącym w kreowaniu środowiska lokalnego (m.in. przez udział studentów w różnego rodzaju inicjatywach społecznych, kulturalnych itp.). Dobre relacje pozwoliły również na zainicjowanie współpracy dotyczącej koncepcji kształcenia, z instytucjami, które mają być przyszłymi miejscami pracy kształconych studentów. Mimo niezaprzeczalnych atutów, do których zaliczyć należy także bardzo pozytywne relacje pomiędzy nauczycielami akademickimi i pomiędzy nauczycielami i studentami, w wizytowanej Jednostce występują także różnego rodzaju niewłaściwości, które uniemożliwiają poprawną realizację procesu kształcenia na kierunku pedagogika.

Pierwszym i najważniejszym problem, na którym musi skupić swe wysiłki wizytowana Jednostka są efekty kształcenia. Niewłaściwie przyjęte (dla profilu praktycznego przyjęto wzorcowe efekty profilu ogólnoakademickiego) wygenerowały szereg nieprawidłowości uniemożliwiających ich osiągnięcie. Jednostka powinna więc opracować efekty kształcenia dla profilu praktycznego, określić efekty specjalnościowe (w tym nauczycielskie), wprowadzić zasadę opracowywania efektów przedmiotowych, powinna również dokonać szczegółowego przeglądu sylabusów przedmiotowych, pod względem przydatności treści kształcenia dla realizacji przyjętych efektów. Ważnym zadaniem jest wypracowanie systemu weryfikacji efektów kształcenia, jak również systemu przydzielania punktów ECTS. Koniecznym wydaje się przeprowadzenie szkoleń nauczycieli akademickich w przedmiocie

zapoznania ich z kierunkowymi efektami kształcenia i zasadami tworzenia efektów przedmiotowych i sposobów ich weryfikacji. Zmian wymagają przyjęte moduły kształcenia, do których przydział przedmiotów nie ma merytorycznego uzasadnienia.

Jednostka powinna podjąć rzeczywistą realizację procedur dotyczących oceny nauczycieli akademickich, tak w kategoriach ich rozwoju, jak i prowadzonej dydaktyki, powinna także monitorować (kontrolować) pracę nauczycieli, hospitując i analizując prowadzone przez nich zajęcia, zapoznając się z pracami etapowymi studentów czy protokołami egzaminów i zaliczeń. Powinna również uruchomić procedury, które pozwoliłyby na podniesienie poziomu prac dyplomowych. Dbając o jakość kształcenia winna również w sposób szczególny zadbać o przydział zajęć dydaktycznych zgodnie z kwalifikacjami.

Reasumując należy stwierdzić, że większość nieprawidłowości wynika z braku realizacji procedur WSZJK. Wynika z tego, że rzeczywiste zastosowanie wszystkich procedur jakości kształcenia, pozwoliło by na stworzenie koncepcji umożliwiającej osiągnięcie efektów kształcenia z zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji koniecznych dla uzyskania kwalifikacji absolwenta pedagogiki.

Tabela nr 2. Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej po uwzględnieniu odpowiedzi na raport

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znaczaco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku			X		
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji			X		
3	program studiów			X		
4	zasoby kadrowe			X		
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ⁵	nie dotyczy				

⁵ Ocena obligatoryjna jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
---	--	--	---	--	--	--